Ціна: 50 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVII ЖОВТЕНЬ — 1966 — OCTOBER Ч. 201

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Неприцький-Грановський О. — першим піонерм у Канаді 1
Маняк В. — Новелі-алегорії 2
Чапленко В. — Зухвала диверсія ворога 3
Качор А. — Наукові праці Туган-Барановського 5
Волиняк П. — Несходима вздовж, ушир і вглиб 13
Герич Ю. — Автобіографія О. Олеся 15
Бакало І. — Світлій пам'яті Дмитра Солов'я 17
Риндик С. — За образ Божий 18
Шпилька О. — На пасіці 19
Олександрів Б. — Лист до Віри Вовк 20
Шаповал І. — У пошуках скарбів 22
Листування. Рецензії. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Будова української школи в Гамільтоні, Онтаріо, Канада. Ліворуч — будова школи, яка на день виходу цього числа вже закінчена (лишилось іще дещо викінчувати в середині). Праворуч (під церквою): проф. Василь Іванис, голова Шкільної Ради українських шкіл при православних церквах у Східній Канаді, о. прот. Василь Федак і директорка школи Варвара Логин.

Двоповерховий будинок нової школи має 5 великих клясних кімнат, у яких зможе одноразово вчитись коло 200 дітей, залю, книгозбірню й роздягальню та кухню. Новий будинок створює умови для нормального навчання. Щоб заохотити учнів до читання українських книжок, книгозбірня доповнюється новими книжками.

Крім того, у новому будинку буде відбуватись і навчання релігії (недільна школа). Передбачено також створення архіву громади, читальні тощо.

Вартість будови — 75 тисяч долярів, без шкільного устаткування (лавки, столи тощо).

Десь перед Різдвом, учні, що тепер навчаються в церковній залі і двох шкільних кімнатах коло неї, будуть вчитися в новій школі.

Фото: Степан Сорока.

НА ЧЕТВЕРТІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Літній табір Юного ОДУМу в Торонті. Угорі: голова Гол. Управи ОДУМ Канади Віктор Педенко, що виконував обов'язки команданта табору у другому тижні, роздає нагороди кращим учасникам табору. Унизу: юні таборяни із своїми виховниками.

Цьогорічний табір відбувся на літній оселі УНО над озером Сімко і був присвячений Іванові Франкові, тому й названо його «Каменярі». Три попередні роки табори Юного ОДУМу відбувалися на православній оселі «Київ» і мали назви: «Запоріжжя», «Канів» та «Дніпро».

Цього року на таборі разом з виховниками було коло ста осіб учасників, а разом із старшими одумівцями, які теж відпочивали на таборі, було яких 105 осіб. Треба ствердити, що цього року, мабуть, уперше, старші одумівці масово зацікавились табором. ОДУМ поступово стає на власні ноги: вперто й послідовно готує кадри виховників. Уже на другий рік є можливість прийняти вдвічі більше дітей, хоч перші два роки з виховниками було дуже скрутно.

Табір утримувано в повному порядкові, з належною дисципліною. Приємно, що всі діти робили враження культурних, увічливих, добре вихованих. Я, як член Гол. Вих. Ради, двічі приїздив на табір. З приємністю й радістю стверджую, що я спостеріг лише двох дівчаток, які своїм одягом і зачісками робили неприємне враження. Це, звичайно, вже заслуга більше батьків, ніж ОДУМу. Цього року батьки теж частіш відвідували табір.

З виховної праці на таборі слід згадати, що з дітьми проведено розмови про Івана Франка, про акад. М. Грушевського та інші. Діти вичали твори Івана Франка. Були й прогулянки за табір, а також і спортові змагання.

При Юному ОДУМі існує гурток бандуристів. Головна Виховна Рада подбала про те, щоб дати дітям змогу удосконалюватись у грі на бандурі. З цією метою запрошено двох бандуристів із молодечої капелі Петра Китастого з Детройту — Євгена Метулинського та Олексу Мокієнка. Вони двічі протягом двох тижнів проводили заняття з сімома одумівками та одумівцями. Гурток виступив на заключному концерті в таборі.

Був і гурток ручних робіт. Одумівці виливали з гіпсу різні фігури, плели кошики з лози тощо. Вза-

(Далі на сторінці 25-ій)

«НОВІ ДНІ»
Універсальний ілюстрований місячник.
Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.
Умови передплати:
У Канаді: 4.50 дол. канадських на рік;
У США: 5.00 дол. американських на рік;
В Австралії: 3.50 дол. австралійських на рік;
У Франції: 20 франків на рік;
В Англії: 30 шілінґів (без змін);
В усіх інших країнах Европи: 4.50 дол. ам.
У Венецуелі: 4.50 дол. канадських;
Усі інші країни Південної Америки: 3.00 дол. канадських.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:
В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England
В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide, South Australia
Замовлення і гроші слати на адресу:
NOWI DNI
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.
Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

Ол. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

ПЕРШИМ ПІОНЕРАМ У КАНАДІ

(1891—1966)

ПРИЗНАННЯ

Цілинні прерії, степи...
І погляд губиться в безкраї, —
Мов на цимбалах мрійні сни,
Сам Бог вітрами гимни грає...

В тих гимнах чується признання
За піонерів піт і труд.
Пшениці море в сяйві хвилювання
Де ще недавно дикий степ був тут...

Леміш, чепіга й чересло
В руках синів із України —
І ще й століття не пройшло,
А глянь — що за чудесні зміни!

Канадські прерії цвітуть,
Либонь купаються у щасті.
А рідні вдома спину гнуть
Для ворога в тяжкім нещасті.

Степи врожайні й збіжжя море...
Найкращим доказом для всіх:
Могутня правда тут говорить:
Тут людська воля, а там — гріх.

ПІД ВЕЧІР

Вечірній сум, мов сумерк, впав на землю
І розбудив у грудях тихий біль.
Проснулись зела й думи в пору темну,
Де свіжий запах линув звідусіль.

А перед нами лан пшениці дише,
І синій льон, ячмінь, тремтить овес,
Вітрець, як в морі, хвилями колише, —
Немов би тутка рідний простір весь...

І в цій тужливій в споминах принаді
Лунає в рідній мові щирий спів.
Й не віриться, що це було в Канаді.
Серед ланів, де поступ волі цвів...

МОМЕНТ

В преріях диких, де праця в зневірі,
Вдарили пальці по білій клявірі.
Скаче і бавиться кожен клявіш,
Наче і сонце засяло ясніш...
Серця торкнулась стара міньятюра —
Пісня ридала і... клявятура...

Слухаю звуків, з дитинства ще знаних,
Між піонерів тут горем загнаних...
В грудях стискає і радість і біль
Запахом свіжим з ріднесеньких піль...
Думка в уяві малює вітрами
Рідні й канадські лани й панорами...

НАРОДНІЙ СТРІЙ

Що за краса — народній стрій,
Який чарує погляд мій!
Всі відтінки веселки і єдваби
Життям вібрують, крешуть в серці зваби...

Дівчата, як квітки, — в вінках.
Їх кличе музика дзвінка...
Гудуть цимбали, в танець скрипка грає,
І кожна дівчина — чудова краля!

Краса, та й годі! На віки!
На старість загадка таки —
Що подивляти: — музику і співи,
Красу дівчат, чи стрій? Рішить ми ще
не вспіли!

ПАРАДОКС

Як вигнанці, прийшли сюди голодні,
Закинені із рідного села.
В степи цілинні, дикі і холодні, —
Куди їх примха долі привела.

Зустріли їх осикові ліси,
Велика праця, сум і всі злигодні,
А в мріях сни майбутньої краси,
Щоб бути в щасті вільними сьогодні.

І парадокс! Змінились карти нині!
Пшеницею залиті шпихлірі, —
А в нідному селі — порожні скрині,
І чути плач з колгоспної ріллі...

Хоч піонерське серце і тверде, —
Воно чутливе, людяне, — не з криці: —
Нехай в біді кормить іде
Мільйонів бушлів ярої пшениці!

Давфин, Манітоба, Канада.
28—31 липня 1966 р.

«ХРЕСТ ВОЛІ»

(1896-97—1966)

Не тесаний хрест із осики,
Під сльози і скрики,
Побожно поставили люди

Із вірою в грудях.
«Хрест Волі»
Поставили в полі.

У вірі святій, молитовній,
В надії теж повній,
В дні скрути
Не можуть забути
Стару Теребовлю,
Й з любов'ю
Поставили хрест на горбочку,
Мов в ріднім куточку.
«Хрест Волі»
Поставили в полі...

Не прапор державний,
Його в них не було,
В степ дикий встромили всеправно,
Лиш мову їх, пісню почуло
Довкілля
І дикеє зілля...
Поставили хрест із осики,
Високий, великий, —
«Хрест Волі»
Поставили в полі!

Минали дні в праці повільно, —
Із потом ще капали сльози.
Потоком пишалися лози,
Й осики тремтіли довільно...
Внеборзі й лани пожовтіли
У злоті пшениці дозрілій,
Й хвилюється море у полі,
Де хрест із осики, — «Хрест Волі!»

Минули літа... І нащадки
В пошані «Хрест Волі» з ґраніту
Старим піонерам на згадку
Поставили в полі
Без гніту!..
В Канаді! На волі!..

Давфин, Манітоба, Канада.
31-го липня, 1966 р.

Володимир МАНЯК

НОВЕЛІ – АЛЕГОРІЇ

СМЕРЕКА

Сонце розбурхало море емоцій. Усі чомусь почали дискутувати про Смереку.

— Вона якась колюча, — сказала Верба, самозакохано розгладжуючи тендітні котики.

— Так, так, — потрясала бростями Берізка, — це жахливо, вона зовсім не відчуває віяння часу.

Завзята дискусія не обминула й Тополю, яка кілька хвилин тому приміряла пірамідальну сукню найновішого фасону:

— Ви про горезвісну Смереку? Ох, дайте мені спокій! Вона ж невиправна консерваторка.

— Традиціоналістка, — внесла мудру корективу Липа-ерудит.

Смеречині сусіди брали від життя все: захоплено шуміли, тріпотливо кокетували, до самозабуття апльодували дням, що дарували новації.

Вони дивували світ і дивувалися собою, і захоплювалися своєю злободенною повноцінністю.

Вони пильно стежили за модою, і якось уранці всі прокинулися бльондинками. А потім ознакою сучасности став багряний колір. І тоді вже їх бачили жагуче рудими. Підкралася зима, і вони раптом жахнулися. І розпачливо жадали оновити себе. Та то була марна потуга. Вони тоскно дивилися на Смереку і вмирали від заздрости. Їм стало невимовно шкода себе.

Смерека стояла мовчазна й байдужа, не виявляла жодних емоцій. Вона над усе шанувала сталість, і це почуття її ніколи не зраджувало, і дарувало вічно-зелену молодість.

ХМАРКА

Хмарка заповзялася заступити Сонце. Вибігла навпроти, зібрала всю свою міць. І ввижалося їй, мовби вона непорушна і непроникна, як щит. А щоб промені пронизали її — то зась!

А Сонце поглипувало на цю забаганку з поблажливою посмішкою велетня і світило собі в півсили. Хмарка старалася, із шкури лізла, аби перепинити промені, і почувала себе гордою і нездоланною.

Сонце посилило натиск — начеб так собі, знічев'я. І Хмарка тріснула, і побігла кудись на закутінь небокраю зализувати рану.

А Сонце й далі світило людям і широко усміхалося — на весь Всесвіт.

ОБУШОК

Ішов на пенсію Обушок. Уперше за багато років його підняли на-гора. І сонце незвично засліплювало очі, і пахощі весни різко і пронизливо лоскотали ніздрі. Було святково. Обушка вшанували за те, що він вижив у п'яти завалах, гриз крутопадь пластів, стікав потом і ніколи не сказав: «шабаш!». Звучали заздравні тости і напутні промови. Обушок слухав і червонів, і ладен був од ніяковости провалитися знову туди — під землю. Назавжди. Він думав: щадять його старість. Старому було невтямки, що він добував на віку тепло і світло. Багато тепла. Багато світла.

("Дніпро", ч. 6, 1966, Київ.)

В. ЧАПЛЕНКО

ЗУХВАЛА ДИВЕРСІЯ ВОРОГА

В одній із своїх статей я вже звернув був увагу на дивну (якщо не сказати більше) проросійську орієнтацію головного редактора мюнхенського журналу «Сучасність» І. Кошелівця. Як «експерт» у «радянських» справах, він постійно принижує українське культуротворення на Україні і, навпаки, підносить досягнення росіян. Звичайно, ніхто з нас не вважає того культуротворення бездоганним, і я сам не раз його критикував, та коли Кошелівець радить читачам харківського журналу «Прапор» «припинити передплату цього журналу й читати «Новый мир» Твардовського («Сучасність», ч. 5. за 1966 р., стор. III), то це не може не насторожувати. І мимоволі спадає на думку: чи не хоче цей наскрізь прошпигований російщиною редактор таким чином припинити публікацію української фразеології, що її уклали І. Вирган та М. Пилинська, за редакцією М. Наконечного? Фразеологія ця являє собою неоціненну вартість для пізнання й вивчання «найтоншого» багатства української мови, її своєрідности, — тож чи не муляє вона очей цьому редакторові?

Але особливо кричущий факт — це вміщення в ч. 7 цього журналу (за цей же 1966 р.) статті І. Костецького «Мій Юрій Клен», статті, що її з повним правом можна б назвати зухвалою диверсією чи вилазкою ворога.

Як і всі інші писання цього «модерніста» (чи хто він там є), ця стаття — це справжня саламаха, накопичення всякої всячини, без ладу наколочений горох з капустою. Але, попри це, є в цій саламасі осердя, що обурює до глибини душі та вимагає заходів щодо його, того осердя, знешкодження. Справа в тому, що й отой заголовок статті, і спогади про Ю. Клена — то тільки личкування ворожого виступу проти нашої боротьби з русифікацією та камуфляж відкритого, прямого протягання імперіялістичної московсько-більшовицької «теорії» двомовности українського народу. Але й цю «теорію» двомовности він витлумачує так, що українська мова в цьому «взаємленні» виступає як неповноцінна й нижча, а російська літературна безмірно вивищена. Для цього зіставлення двох мов він спочатку взяв мову Ю. Клена як немов би то типове явище українського культурного мововжитку, а російську взяв у її найбільшій довершеності. Хибність цього зіставлення очевидна. Мова Ю. Клена не може бути зразком української мови, бо поет добре її не знав, не мав українського мовного чуття (бо, либонь, думав по-німецькому чи по-російському) і через те приймав усякі поправки. Коли я сказав якось йому, що вжите в тексті його уривка з «Попелу імперій» слово «копна» — не українське, він зразу виправив його на «копа», яке я йому підказав. Правда, можна сумніватися, чи сам Костецький відчуває цю «неорганічність» мови Ю. Клена, бо він свій засуд побудував не на мовному явищі, а на поетично-технічному — на недодержанні розміру, — хиба, що її поет легко усунув, вставивши слово «пухкі». Тим то можна думати, що Костецький керувався в даному разі голою тенденційністю щодо знецінення української літературної мови та піднесення вартости російської мови.

Та мова Ю. Клена, кажу, — це тільки привід для того, щоб підвести читача до основного — до прийняття отієї найцинічнішої в усій історії більшовицької мовної політики «теорії двох рідних мов».

Почав він здалека, з того, що, мовляв, «нове українське письменство» (тобто українська літературна мова — В. Ч.) «цілий ряд вирішально важливих речей, могутніх граматичних та лексичних слов'янізмів, неначе зайву забавку, відступило... російській мові, де ці елементи й стали основою сили та невблаганної точности всеімперського язика» (sic! — В. Ч.).

У зв'язку в цим він зневажає й знецінює українську творчість Т. Шевченка, від якої, мовляв, нічого не залишається в російському перекладі, а натомість підносить його повісті, написані російською мовою, що її він нібито «добре знав» (тут його думка — як побачимо далі, не випадково — цілком збігається з казенними проголошеннями І. Білодіда та його підбрехачів). Не можна не згадати й його зухвалого вибрику проти І. Франка. Він же вважає за «факт», що «дев'яносто відсотків з написаного Іваном Франком рано або пізно доведеться редагувати, отже — таки перекладати». Це, мабуть, тому, що Франко писав, не оглядаючись на «орієнтир» — російську мову. Але цікаво, чи не є це відгук «історичного запитання» Йосипа Сталіна на прийнятті діячів української культури в Кремлі? Сталін тоді запитав: «Скажіть, а чи його, того Франка, вже переклали на українську мову?».

Ці свої антиісторичні та дилетантські міркування Костецький обігрує далі на порівнянні можливих російського та українського перекладів з Маллярме — одного рядка лише. Хоч у цьому рядку немає нічого особливого, як немає й великих труднощів щодо його і російського, і українського перекладу, але Костецький, переклавши його по-російському, зазначає, що це «дає рівнорядний ефект», а про свій український його переклад каже, що він такий страшний, що його «у нас не наважився б, либонь, ніхто ще й за часів дореволюційного Брюсова» опублікувати чи що (в нього «сказати так»). Далі він, повернувшись «назад до Клена», узяв розхвалювати російські спроби М. Зерова та самого Ю. Клена, що, мовляв, у цих російських творах «неоклясики... відповідали найсуворішим вимогам школи, відповідали силою своєї загальної культури і силою згаданої культурної інерції російської мови» (стор. 63). І навпаки: українські тексти не тільки Ю. Клена, а й М. Зерова він усяково гу-

дить. Друкує він і свій російський переклад двох Кленових сонетів — переклад «Кортеса», і сам їх вихваляє: «І вийшло в мене значно цікавіше, ніж у первотворі».

А тимчасом і оті російські поезії М. Зерова та Ю. Клена, і його власний переклад — це щелеполамна незграбність (зокрема в його тексті немає й натяку на якісь «семантичні ряди» Гумільова), що не тільки не перевищує їхніх українських творів, а й для сучасної російської мовної свідомости неприйнятна. За браком місця наведу тільки ось ці чотири рядки М. Зерова:

У старой мельницы. Чуть плещущие шлюзы
И хоры звезд степных, огромных, как кулак.
Отбрызгал легкий дождь. И просыпались музы.
И мнился лай собак.

Що значить «у... мельницы»? Є в неї щось чи біля неї? (Двоїстість конструкції). Що за «шлюзы»? Може, лотоки? А чого варте порівняння: «звезды... как кулак»! І чому біля «мельницы» «просыпались музы»? Чи не тому тільки, що потрібна була рима до «шлюзы»? І чому «лай собак» тільки «мнился», а не був чутний?

У самого Костецького наявні такі дикі й незграбні для сучасної російської мови архаїзми, як от «златая указка», «тяжкий злата камень», «ацтеки златокожие», «златобезумье», «сон... — он ведь вот» тощо.

І коли він пише, що він, бувши двомовним, нібито «свідомо й з власної волі обрав українську мову для своєї творчости», то я дозволю собі не пойняти йому віри: отих його російськи текстів не надрукували б ні в якому російському журналі чи виданні. А це свідчить про те, що в нього не було «вільного вибору, дарма що він хвалиться, що нібито «добре вправний у самоходності (? — В. Ч.) сучасної російської поетичної мови».

Ну, а українським письменником його зробили... таборові умови в післявоєнній Німеччині. Частина провини за це його вдертя в українське письменство припадає й на мою долю, бо то я надрукував (з певними поправками) його першу українську новелю в авґсбурзькім журналі «Заграва». На шкоду для нашого письменства. Його (Костецького) творча неспроможність в обох літературах — в російській і в українській — це якраз наслідок його двомовности, оскільки двомовність, згідно з слушною думкою О. Потебні, породжує в свідомості людини «гидоту запустіння».* А Костецький же ще й проголошує «абсолютну для нас конечність двомовности», розписуючись у даному разі за весь український нарід («для нас»).

Але тут ми підійшли до найцинічнішого та найобурливішого в цьому писанні — до відкритої вилазки проти нашої боротьби за збереження й дальший розвиток української літературної мови, вилазки з сучасних офіційних позицій Москви, зформульованих у хрущовській програмі КПРС. Ось ті його «міркування»!

«У жовтні минулого (1965) року в Римі, під час з'їзду Европейської спільноти (? — В. Ч.) письменників, я мав нагоду розмовляти з Бажаном. Ішлося, зокрема, про двомовність на Україні... Те, чим Микола Платонович обґрунтовував феномен нашої (sic! — В. Ч.) двомовности, я визнаю беззастережно. Боюся грімких слів, оминаю слово «місійність», але нема ради — мушу вдатися до подібного слова, лиш трошечки нижчого градусом: «судьбоносність». Наша культурна доля склалася так, що без творчого взаємлення з російською мовою модерна українська мова XX сторіччя була б попросту неможлива. Реальність цього факту в тому, що — всупереч усім твердженням тих, кому російське мовомислення чуже, — російська мова — це не іноземна (? — В. Ч.) мова, яку накинуто українцям лише урядовим порядком, а мовомисленний конґломерат, у творенні якого вирішну участь брали саме українці. Досить назвати тільки ряд найблискучіших імен, від Мелетія Смотрицького починаючи і Богдановичем (автором «Душеньки»), Гнідичем, Гоголем кінчаючи. І чим далі йтиме процес національної диференціяції самих наших мов у собі, тим уважніше і (я цього слова не боюсь) любовніше мають вони обидві стежити за розвитком одна одної, позичаючи одна в одної — щоразової сміливости».

Ці «висловлювання», як кажуть, не потребують коментарів, бо під ними, справді, підписався б не тільки «Микола Платонович», а й І. Білодід, і будь-хто з авторів програми КПРС. Проте не можна не відзначити деяких особливо пікантних моментів. Це насамперед ота його зворушлива єдність з «Миколою Платоновичем» у погляді на бажану російсько-українську двомовність українців: те, що той, може, мусив говорити з офіційного становище, цей (Костецький) «визнає беззастережно» й без ніякого примусу. Коли він говорить про те, що, без творчого взаємлення з російською мовою українська мова XX сторіччя була б попросту неможлива», то це свідчить про його цілковите невігластво щодо історії української літературної мови. Українська літературна мова ввесь час відштовхувалась від мови-імперіялістки (як і, наприклад, чеська від німецької), і тільки російські урядові чинники поліційною силою намагались накидати їй російські елементи (взяти хоч би її вівісекцію в 30-их роках). Це ж основне в боротьбі за її розвиток як всеосяжного знаряддя культурного й політичного життя українського народу. А коли Костецький згадує українців, що брали участь у творенні російської імперської мови, то в цьому він тільки повторює арґументацію русифікаторів ще з другої половини XIX в., які розводились про те, що це, мовляв, наше спільне добро, — чого ж ви його цураєтесь? Пізніше цей арґумент набрав вигляду «спільного казанка», а тепер — «радянського народу».

Для Костецького немає ні історичних умов, ні

* Я маю на увазі абсурдне явище "двох рідних мов", а не знання інших мов як засобу позарідномовних інформацій.

соціяльних законів, ні поліційного терору, що зумовлюють таке чи таке становище мови та її носіїв-мовлян, коли він далі, в незацитованій частині цього свого «висловлювання» картає «нас самих» (тобто всіх українців) за те, що «в нас» «доглибинно закорінений комплекс неповноцінности». Або такий (він наводить) факт: «От українську мову скреслили з ужитку одним розчерком пера — і майже ніхто ніде не писнув». І такі інші псевдо-наукові міркування.

Зрештою, може, йому й не треба було науково будь-що у цьому питанні з'ясовувати, — може, йому треба було тільки підлабузнитись до «Миколи Платоновича», чи, краще сказати, до тих, що послали його в Рим чи кудись там для нав'язання «контактів» з деким із еміґрантів. Недарма в газеті «Літературна Україна», ч. 56, з 19 липня 1966 р. один з її співробітників — Григорій Кочур згадав без звичайної в таких випадках лайки саме його, І. Костецького, переклад Шекспірових сонетів, мовляв, «здійснений ним переклад майже не сприймається як художній твір, але дуже цікавий як експеримент».

Отже, шкідництво І. Костецького в даному випадку безсумнівне. Не можна зняти відповідальности і з редактора Кошелівця, що уможливив йому цей ворожий виступ.

А тепер таке питання: що про це думає решта членів редакційної колеґії журналу «Сучасність», аж шестеро наших письменників та публіцистів? Невже вони всі солідаризуються з цими двома оборонцями «двомовности»?

А втім, тут можна подумати й таке: чи не санкціонували цього «акту» й видавці «Сучасности» — видавництво «Пролог»? Адже це видавництво відкинуло мою критичну оцінку російської літературної мови! Критичну оцінку відкинуло, а «похвали» дозволило. Логічний зв'язок між цими двома вчинками цілком можливий.

Андрій КАЧОР

Наукові праці Туган-Барановського

З приводу сторіччя з дня народження Михайла І. Туган-Барановського, нашого світової слави економіста, соціолога й теоретика кооперації, в «Нових Днях» ч. 193, за місяць лютий 1966, появилася моя коротка згадка про нього, у якій подано дуже загальний нарис його життя.

Тепер хочу коротко з'ясувати економічно-наукову діяльність цього велетня світової економічної науки.

Це нам треба зробити тому, що про М. І. Туган-Барановського ми чомусь несвідомо забуваємо, а в Україні «забувають» про нього свідомо, бо він, за офіційною критикою, належав до буржуазних економістів і не тільки «зрадив» основоположника марксиму К. Маркса, але ще й пробував спростовувати його «безсумнівні» теорії про клясову боротьбу, теорію вартости і надвартости, теорію ринку та взагалі став «вислужником» т. зв. школи економістів-ревізіоністів, які дуже основно, і дуже критично, розглядали та осудили всі економічні теорії К. Маркса.

До XX З'їзду Комуністичної Партії Радянського Союзу в Україні про економічні проблеми нашого минулого, а тимпаче сучасного, ані про економічну науку в розумінні наукової дисципліни взагалі не було згадки. Щойно після XX З'їзду КПРС появляються в Києві (1956 р.) «Нариси з історії економічної думки на Україні», у 1959 році появляється друком підручник «Політичної економії» (переклад з третього переробленого російського видання в 1958 р.), а в 1961 році, в тому ж самому видавництві Академії Наук Української РСР, виходить збірна праця «З історії економічної думки на Україні». (Ця остання праця виходить тиражем... 600 примірників!) І в жадній з названих праць нема поважнішої згадки про М. Туган-Барановського.

Цікаво, що в названих вище працях багато говориться про боротьбу В. І. Леніна з т. зв. «леґальним марксизмом» на терені Росії і України, але й там про М. І. Туган-Барановського не згадується, хоч проф. Туган-Барановський довгі роки був лідером цього «леґального марксизму». Маємо там тільки кілька натяків на те, що «Туган-Барановський був одним із провідних «леґальних марксистів», які очолювали ревізію вчення Маркса в Росії». А далі згадується, що «хоч він і виступав скоріше як загально російська фіґура, то все ж примітним є той факт, що свою діяльність він закінчив у таборі українських буржуазних націоналістів, був активним учасником буржуазної контрреволюції на Україні у 1917—1918 рр.»

Жодної цитати з творів М. І. Туган-Барановського, ні одного серйозного арґументу проти його ревізіоністичних поглядів, тільки коротке, стереотипне комуністичне ствердження, що «вчені слуги ліберальної буржуазії з табору «леґальних марксистів» швидко зреклися того, чому вклонялися ще вчора (але чому зреклися — автори не дають відповіді. А. К.)... беруться всерйоз знищувати Маркса»... .

І тому саме, що в Україні не вільно ще позитивно оцінювати економічну творчість М. І. Туган-Барановського, ані про неї прилюдно говорити, повинні про нього заговорити ми, українські економісти й публіцисти, що перебуваємо у вільному світі.

ЕПОХАЛЬНА ПРАЦЯ ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО ПРО ЕКОНОМІЧНІ КРИЗИ

Найбільше слави в цілому світі принесла М. І. Туган-Барановському праця «Промислові кризи в сучасній Англії, їх причини і вплив на народнє життя», яка вийшла російською мовою в 1894 році.

Названа праця, зокрема її видання німецькою мовою в 1901 році ("Studien zur Theorie und Geschichte der Handelskrisen in England") спопуляризувала ім'я М. І. Туган-Барановського в усьому світі. За цю працю одержує він у 1894 році ступінь маґістра політичної економії і нею розпочинає свою наукову кар'єру. Його запрошують викладати політичну економію в Петербурзькому університеті та запрошують у співробітники таких поважних журналів як «Новое Слово» 1897) і «Начало» (1899).

В економічній науці М. І. Туган-Барановський був одним із перших, що ясно і послідовно виложив усі етапи та причини економічних криз і від вивчення господарських криз перейшов до вивчення коньюнктуральних циклів у цілому, створюючи власну теорію про економічні кризи, яка мала тоді великий вплив на хід думок багатьох сучасних йому економістів-теоретиків, зокрема тих, що займалися дослідами господарської коньюнктури, тобто сукупности ознак, що характеризують стан капіталістичного гсподарства в певний період часу: рух цін, відсотків, курсу цінних паперів, курсу іноземної валюти, дивіденди від різних акцій, висоти продукції, висоти заробітної платні тощо.

Варто пригадати, що майже з самого початку епохи розвитку капіталістичного господарства, особливо впродовж цілого XIX століття, у народнім господарстві всіх держав відбувався цікавий процес наростання та спаду темпів і розмаху господарського життя, який майже завжди кінчався т. зв. господарською кризою. Цікаво, що ці кризи мали циклічний характер. Вони повторювалися у певний період часу, а саме що 8-10-12 років.

Перша промислова криза, яка охопила ціле господарство країни, вибухла в Англії в 1825 році. Чергова криза знову почалася в Англії в 1836 році, а потім вона поширилася і на господарство США. У рр. 1847-48 господарська криза захопила знову Англію, а тоді всі західньоевропейські держави, США і... стала світовою кризою. Після неї маємо господарську кризу в Европі та США в 1857 році. За нею прийшли кризи в 1866, 1873, 1882 і 1890 рр. Найглибшою з поміж них була криза в 1873 році.

Саме ці кризи заставили нашого вченого дослідити їхні причини. А що майже всі вони розпочиналися в Англії,, яка мала найкраще розвинену промисловість, то М. І. Туган-Барановський свою працю обґрунтував на джерелах з англійської економіки.

Сьогодні економічна наука знає понад 230 різних теорій господаських криз, які ґрунтовно розглядають їх ендогенні (внутрішні) і екзогенні (зовнішні) причини, тобто господарського й негосподарського характеру. Не будемо тут застановлятися над причинами аґрарних, промислових, ремісничих, грошових, кредитових чи біржевих криз, ані не будемо розглядати причин екзогенних, позагосподарських, як повені, землетруси, градобиття, війни, революції і т. п., які викликають нераз великі господарські потрясення в поодиноких країнах, а навіть у цілому світі.

Ми тільки пригадаємо, що перші дослідники шукали причин господарських криз поза господарською діяльністю, у самій природі. Наприклад С. Джевонс, економіст психологічної школи, виступив з оригінальною теорією залежности господарських криз від... плям на сонці. Він доводив, що кризи повторяються періодично правильно і що ця періодичнсть залежить від перідичної появи плям на сонці, які ніби спричиняють неврожай у хліборобстві Індії, яка в тому часі неспроможна на більші закупи текстильних товарів в Англії, а це приводить до кризи текстильної промисловости, яка знову ж має вплив на зменшення попиту на машини, що доводить до кризи в машинобудівній промисловості, а далі в металюргії, в гірництві і т. д.

Інші дослідники шукали причин господарських криз у техніці, політиці, в соціяльних умовах життя. Наприклад, Рікардо пояснює кризи неурожаями. Мальтус вбачав причину криз у розбудові машин, які витискали робітників з фабрик і тим зменшували купівельну спроможність при рівночасному збільшенні продукції. Маркс і Енгельс шукали причин криз у безпляновости капіталістичного виробництва...

Пізніші досліди показали, що господарські кризи виникають із-за складніших причин технічного, економічного, соціяльного, кредитово-грошового і психологічного порядку і що їх взаємодії переплітаються.

До такого нового способу ставлення цієї дуже важливої економічної проблеми спричинився у великій мірі проф. Михайло Іванович Туган-Барановський, своєю книгою «Промислові кризи в сучасній Англії», яку він написав на основі пильного вивчення англійських архівних матеріялів. Він поставив цю проблему на цілком новий ґрунт і дав дотеперішнім дослідам цілком новий напрямок, який в засаді зберігається ще й досі. Туган-Барановський звернув увагу, що треба досліджувати не тільки саму кризу, але цілий цикл т. зв. коньюнктуральних коливань, тобто увесь період часу від початку одної кризи до початку другої кризи. Такий цикл складається з чотирьох фаз, які називаємо: *криза, депресія, пожвавлення і піднесення.*

Основною фазою циклу є сама криза, нею найбільше зацікавлений економічний світ, але щоб пізнати і зрозуміти причини кризи та вміти ті причини усувати, або принайменше їх злагіднювати,

треба вивчити всі прояви коньюнктуральних коливань, тобто всі прояви цілого циклу.

Самозрозуміло, що поодинокі цикли в деталях не завжди однакові. Кожний цикл має свої індивідуальні ознаки. Одначе кожна фаза циклу має деякі типові ознаки, які варто пізнати, бо вони, ці ознаки, актуальні в сучасній економіці.

КОНЬЮНКТУРАЛЬНІ ЦИКЛИ ДИНАМІКИ НАРОДНЬОГО ГОСПОДАРСТВА

Коньюнктуральний або капіталістичний цикл (така була оригінальна назва циклу проф. М. І. Туган-Барановського), чи загально вживаний термін «господарська коньюнктура» — це загальний стан економіки в певний період часу, у тій чи іншій країні, особливо при капіталістичній системі господарства, унагляднений нерегулярними періодичними хвилястими рухами господарського організму в цілому, а зокрема виявляється в русі цін, відсотків, курсу цінних паперів, заробітної плати, дивіденду, розміру продукції та взагалі крибутків.

Не входячи в деталі господарських криз, ані в деталі їхніх причин, хочемо тільки ствердити, що М. І. Туган-Барановський був першим, що ясно й послідовно окреслив усі фази коньюнктурального циклу і ці фази, сьогодні, мають менш-більш такий перебіг.

Криза — це нагле заломання нормального розвитку народнього господарства. Ця фаза коньюнктурального циклу має такі характерні ознаки: виробництво різних товарів, зокрема важкої індустрії, зростає понад міру можливостей збуту; надпродукція понад норму попиту викликає у промисловості велике запротребування кредиту; кредит дорожчає, тобто банки і кредитові установи підносять відсотки від позичок; будівництво через подорожіння кредиту сповільнюється, а то й припиняється; банки та кредитові установи починають дуже обережно поводитися з розпозичуванням грошей, що зменшує різні біржеві спекуляції, а навіть викликає біржеву кризу, яка характерна масовим збутом цінних паперів (акції, бонди і т. п.), що доводить до банкротства капіталово слабших підприємств; наслідком банкроцтв аби припинення виробництва зростає безробіття, яке веде до падіння заробітних платень робітників; накопичення товарів на ринку доводить до товарової інфляції, купці пробують збувати товари за всяку ціну, на кредит, не оглядаючись на кредитоздатність покупців; ціни на товари падають і багато виробничих підприємств не витримує конкуренції низьких цін, банкротує; банкротства і безробіття лякають суспільство, яке починає вибирати свої ощадности в кредитових установ і банків; банки не все можуть задовільно виконати вимоги на повернення вкладів, бо їхні активи в часі високої коньюнктури стали менш ліквідними, а частина їхніх боржників банкротує і взагалі не спроможна повернути позичені гроші; такий стан потягає за собою банкротства частини банків, а зокрема спекулятивних кредитових установ; кредит далі дорожіє і криза перекидається на всю промисловість, торгівлю, а далі на сільське господарство і тоді приходить для кризи кінець, бо наступає цілковитий господарський застій, який в науці політичної економії має назву *депресія*.

Депресія — це друга фаза коньюнктурального циклу, яка настає зараз безпосередньо по кризі. Ця фаза характерна тим, що розбурхане море народнього господарства заспокоюється; господарська «буря» проминає, ціле народнє господарство, а зокрема промислове виробництво, важка індустрія перебуває в стані застою; ціни на товари низькі, попит на товари дуже малий, торгівля йде дуже мляво; нагромаджені запаси товарів власники виробничих підприємств частинно нищать, а частинно продають за дуже низькими цінами; на ринку є дуже багато вільного капіталу, але він не активний і розпорошений та дуже повільно повертається до банків і кредитових установ, які не знають, що з тим капіталом робити; відсотки від вкладів обнижуються, бо нема запотребування на позички; банки знижують відсотки від позичок, щоб заохотити ініціятивних підприємців до нових спроб оживлення народнього господарства шляхом технічної перебудови та оновлення. старих, або будови зовсім нових підприємств, домів, крамниць, використовуючи догідні умови низько-відсоткового кредиту; народнє господарство поволі оживає, зростає попит на різні матеріяли, сировину, фабрикати і півфабрикати з метою їх перерібки для нових потреб ринку; нові галузі промисловости зменшують поволі безробіття; торгівля знову набирає розмаху і... депресії приходить кінець — вона переходить у нову фазу коньюнктурального циклу: фазу *пожвавлення*.

Пожвавлення — це переходова фаза циклу між депресією і піднесенням. Ця фаза характерна тим, що промислове життя виходить з інертного стану, або за словами самого Туган-Барановського «для промисловости відкривається новий ринок у вигляді витрачення величезних капіталів, нагромаджених у роки застою», і тоді промисловість знову починає діяти інтенсивно, щоб піднести рівень виробництва до передкризового стану, або ще й вище; ціни на товари поволі «підскакують», прибутки підприємців зростають і заохочують нових сміливців до організації нових підприємств, крамниць і взагалі до вияву господарської ініціятиви; дешевий кредит підсилює цю господарську ініціятиву; починається знову будівельна гарячка; сильно зростає попит на знаряддя виробництва, що сприяє розвиткові важкої індустрії; продукція машин викликає попит на сировину і сприяє розвиткові гірництва; пожвавлення в промисловості поважно зменшує безробіття та має великий вплив на розвиток сільсько-господарської продукції. І так поволі процес господарського пожвавлення переходить у нову фазу — господарського *піднесення*.

Піднесення — це остання фаза коньюнктурального циклу, яка є наче господарським оздоровленням народнього господарства. Ця

фаза характерна тим, що випереджує найвищу точку виробництва осягненого в попередньому циклі, напередодні кризи. У часі господарського піднесення будуються нові великі підприємства, нові залізниці, летунські майдани. кораблі, нові автостради і взагалі великі споруди; збільшені зиски підприємців розбурхують біржеві пристрасті та охоту до різних кредитових спекуляцій; курси цінних паперів, головно дивідендних, зростають швидше, ніж ростуть зиски промислових підприємств, які випустили ці папери; прискорений ріст промисловости ліквідує майже зовсім безробіття та викликає ріст заробітної платні; торговельні фірми закуповують більше товарів, ніж є попит на них із розрахунком на підвишку цін і тим спонукують промисловців до посиленого виробництва; банки та кредитові установи мають новий приплив фондів і тому радо фінансують нові будови домів, промислові споруди. торговельні підприємства, а це все разом допомагає розширити розміри виробництва поза межі можливостей збуту на консумційному ринку. І тоді, як каже Туган-Барановський, «вільний капітал поступово вичерпується та фаза піднесення кінчається новим упадком», тобто наступає нова господарська криза.

Слід тямити, що перед кризою виробництво досягає найвищого рівня, купці з допомогою реклями пробують утримати збут виробництва, але надвишка продукції у прихованому виді, магазинується по великих магазинах і позірно ще деякий час виглядає все ніби в порядку. Банки довготерміновими та легко доступними кредитами підсилюють цю позірну акцію, поки не прийде до цілковитої затримки збуту в одній, або в кількох важливіших галузях промисловости, тоді нагло вибухає нова криза і цілий коньюнктуральний цикл повторюється.

У своїй праці про «Промислові кризи» М. І. Туган-Барановський доводить, що проблему криз можна задовільно розв'язати лише на ґрунті правильної теорії ринків. І тому він у своїй теорії криз створює теж і власну теорію ринку, яка трохи нагадує теорію французького економіста Жан Баптіста Сея, який твердив, що «кожний продукт матиме тим більше покупців, чим більше росте кількість інших продуктів», а також нагадує в дечому теорію марксистів, що не споживчі потреби ринку, але нагромадження капіталу визначує розміри національної продукції.

«При пропорційному розподілі суспільної продукції, — каже Туган-Барановський, — суспільний попит і суспільна пропозиція перебувають у рівновазі, наскільки б не скорочувався споживчий попит суспільства». «Одначе капіталізм, як господарська система, не має жодної контрольної організації для розподілу суспільної продукції і через те капіталістичні підприємства завжди зустрічають великі труднощі щодо збуту своїх товарів. Звідси характерна риса капіталістичного господарства: боротьба за ринки збуту».

«Ринок завжди, — говорить він далі, — є малим для капіталізму не тому, щоб споживачів було занадто мало для того капіталістичного продукту, але тому, що пропорційний розподіл виробництва цілковито неможливий за умов капіталістичного господарства і зближення до такої пропорційности капіталізм досягає з великим трудом, шляхом... криз та знищення поодиноких підприємств, що розрослися понад міру».

Коротко сказавши, згідно з теорією М. І. Туган-Барановського, періодичність ритмічних коньюнктуральних коливань зумовлена внутрішніми економічними причинами, при чому ці причини не лежать зокрема ані в продукції, ані в обміні, ані в розподілі суспільного прибутку, тільки в *цілій структурі* капіталістичної системи господарства.

І хоч ця епохальна праця нашого вченого про господарські кризи, чи точніше про цілий коньюнктуральний цикл, мала багато критиків і багато послідовників, які доповнювали, або кореґували цю теорію, то рівночасно всі економісти світу, які займаються цею проблематикою, ще й сьогодні не можуть поминути у своїх працях перших дослідів і першої теорії про коньюнктуральні циклі нашого великого земляка.

Закінчуючи цей наш короткий перегляд і оцінку праці Туган-Барановського про кризи, мусимо згадати, що сьогодні в кожній державі й майже при кожнім більшім університеті існує окремий центр для вивчення коньюнктуральних коливань у господарстві даної країни. Згадаймо тільки Гарвардський Інститут Економічних Дослідів, Лондонське Коньюнктуральне Бюро, Берлінський Інститут Коньюнктуральних Дослідів та інші. Зокрема останньо розвинулася система стеження за розвитком народнього господарства, як цілости так і по окремих секторах, за допомогою т. зв. індексів, побудованих на точних статистичних обрахунках, які публікуються в пресі та господарських журналах для широкого вжитку.

В останніх роках великого значення надають економісти у питаннях коньюнктури фінансовій політиці поодиноких країв, а зокрема кредитовій політиці.

М. І. Туган-Барановський також приписував кредитово-грошовій системі важливу ролю в коливаннях господарської коньюнктури. Цей фактор знайшов особливе вирізнення в теорії славного економіста Г. Касселя, який вважає зміну відсоткової стопи від позичок за одну з найважливіших причин коньюнктуральних коливань.

Ми трохи довше застановилися над проблемою криз, щоб підкреслити епохальне значення теорії про коньюнктуральні цикли М. І. Таган-Барановського, який перший звернув увагу на цю проблему та дав її наукові економічні основи, вказуючи на ті протиріччя, які панують у капіталістичному способі продукції, коли технічні, економічні, соціяльні та культурні сили не знаходять гармонійного поєднання і тому часто доводять не тільки до економічних, але й політичних та соціяльних катастроф

-криз, які відбуваються і тепер, на наших таки очах, і з якими світова економіка якось дає собі раду, а як, то це вже не наша тема.

М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКИЙ НА УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ КАТЕДРІ

Як уже було згадано, праця про «Промислові кризи» відкрила нашому вченому двері до університетської катедри в Петербурзі, де він від 1895 року став доцентом і читав лекції з політичної економії.

У тому часі М. І. Туган-Барановський, мавши доступ до всіх архівних матеріялів, а також мавши багатющий порівняльний матеріял про промисловість Англії, пробує зібрати та проаналізувати всі етапи промисловости в Росії, почавши від домашньої системи великої промисловости, мануфактури, а кінчвши на сучасній фабриці.

У висліді цієї праці, у 1898 році появляється перший том його великої праці «Російська фабрика в минулому й сучасному». У цій праці Туган-Барановський зібрав багатющий матеріял до історії російської промисловости. Він пробує дослідити закономірність російської промисловсти, яка виводить свій початок з часів Петрі І, якому вдалося прищепити в російській державі, точніше в Московщині, мануфактурне виробництво за допомогою різних заходів, а саме: він заводив високе мито на закордонні товари, дозволяв без мита ввозити із-за кордону сирівці та різні інструменти й машини, на кошт держави спроваджував кваліфікованих майстрів з західної Европи, а вкінці вживав... примусу. Петро І, подібно як за наших часів Сталін, насильно приписував сотні й тисячі робітників із числа т. зв. державних селян (кріпаків) до мануфактурних фабрик і таким чином розвинув промисловість Росії до великих розмірів, бо на кінець царювання Петра І в Росії враз із Україною нараховували 233 мануфактурних фабрики.

У цій своїй студії М. І. Туган-Барановський розкрив «тайну успіхів» в розвитку російської промисловости, спертій, подібно як і тепер, на невільничій праці.

Ці примусово приписані, або куплені для мануфактур, робітники утворили в Росії окрему клясу робітників, яких названо пізніше «посесійними». Назва походить від посесійних, або володільницьких фабрик, побудованих за кріпацтва приватними особами на державних землях, з приписаними до фабрики на спадкове користування кріпаками. Така мануфактурна фабрика з посесійними робітниками була панівною формою великої промисловости в Московщині й Україні впродовж цілого XVIII століття. Посесійні робітники вважалися неподільною частиною мануфактури, як живий інвентар, а власники мануфактурних фабрик, за цей привілей, не мали права зміняти характеру виробництва без дозволу уряду. Щойно в XIX столітті, підо впливом нових суспільно-політичних ідей в цілій Европі, мануфактурна фабрика з посесійними робітниками в царській Росії дуже поволі заникає і на її місце приходить фабрика з вільно найманими робітниками, а офіційно це право на звільнення посесійних робітників від примусової праці на фабриках появилося за царя Миколи І в 1840 році.

Важливо, що Туган-Барановський у цій своїй праці вказує також на колоніяльну політику Москви щодо України. Він показує, наприклад, буйний розвиток бавовняної промисловости в Московщині (Ярославська, Володимирська й Костромська губернії), у районі Петербурга, в надбалтійських губерніях, а навіть на землях Польщі, а рівночасно повний застій у розвитку промисловости в Україні. Український ринок тоді, як і тепер, був завалений виробами московських фабрик. Україна залишалася тільки постачальником сировини для московських фабрик і хліба для цілої Російської імперії. Щойно з кінцем XIX ст. замітна деяка поправа, але це ніяк не вказує на зміну політики щодо України, бо ці зміни виникли в наслідок чисто господарських потреб.

Не входячи в деталі цієї великої студії М. І. Туган-Барановського, треба ствердити, що за цю працю він одержав титул доктора політичної економії та великий розголос у російському та світовому науковому світі.

Одначе М. Туган-Барановський мав і труднощі на дорозі своєї наукової праці, зокрема в університеті в Петербурзі. Бо хоч після одержання маґістерського ступня його запрошують у цей університет викладати політичну економію, і хоч рік пізніше він стає доцентом цього університету, і хоч здобуває титул доктора з широкими можливостями професорської наукової кар'єри, і хоч не мав ні одного поважнішого конкурента в ділянці політичної економії, то рівночасно реакційні політичні чинники та частина консервативної професури того ж таки університету налякалися сміливих виступів професора М. І. Туган-Барановського, його об'єктивної аналізи економічних відносин царської Росії, бо на їх думку це все «підважувало» тодішній царський режим. І тому зараз, після публікацій його епохальних праць в Росії та закордоном, вирішили усунути його з університетської катедри Петербузького університету, сподіваючись, що цим зможуть його «вбити», або «навернути». Цим реакційним чинникам не подобалися його неблагонадійні погляди на політику царської Росії, його вільнодумність, яку він защеплював своїм студентам, які просто «облягали» залю, де він викладав. І вони добилися того, що міністерство освіти звільнило М. І. Туган-Барановського з посади професора університету в Петербурзі.

Це одначе не зломило нашого земляка. Він був на це приготований. Маючи своє добре ім'я в науковому світі, він мав багато приятелів-науковців, які допомогли йому улаштуватися на економічному факультеті Петербурського Політехнічного Ін-ту, а також запрошують його викладати політичну економію в Комерційному Інституті та передають йо-

му катедру кооперації в Московському Вільному Університеті ім. Шанявського, де він працював аж до революції 1917 року.

Проф. М. І. Туган-Барановський вертається ще й у Петербузькй університет і перебирає керму катедри політичної економії, але аж в часі революції в 1905 році. Одначе й на цей раз він там довго не втримався, бо, зі зростом реакційних сил, у 1911 році, його вдруге позбавляють можливости продовжувати свою наукову працю в Петербурзькому університеті.

Не зважаючи на всі труднощі, які мав Туган-Барановський у своїй університетській праці, він, як твердять його студенти, був дуже любленим професором.

«Мабуть, усі, що вчилися до Першої світової війни в Петербурзькому університеті, — пише один з його студентів, — пам'ятають його лекції, які відбувалися в безмежно великій актовій залі університету, яка була заповнена слухачами довго перед початком лекції...».

«М. І. Туган-Барановський своїм трохи глухуватим, але милим голосом читав свої лекції про абстрактні питання політичної економії, — пише далі цей студент, — або переходив на актуальні питання дня, зокрема зупинявся на аґрарному питанні, яке пробував тоді розв'язати Столипін (міністер царського уряду, який пробував перетворити селянство Росії в клясу земельних власників. А. К.). Лекції свої він читав жваво й хвилююче. Ніхто із студентів не чув від нього нецікавої лекції. Сам він не робив ніяких заходів, щоб створити поміст близькости мій собою і студентами, але ця близькість існувала сама собою».

«Він був скромний, — читаємо там далі, — і вільний від усяких етикет, був близький кожному».

«У університеті тоді (1909—1911) існував гурток політичної економії. Ним керував сам професор особисто. Взагалі М. І. Туган-Барановський ставився до своїх обов'язків дуже уважно і акуратно приходив на сходини гуртка. Сам гурток економістів був дуже популярний в університеті. Сходини відбувалися раз у тиждень. На сходинах читали реферати на економічні теми, які потім усі спільно обговорювали. Як керівник і як голова проф. Туган-Барановський був дуже вільнолюбним і поблажливим...»

М. І. Туган-Барановський мав щастя, що був професором університету в своїй, українській державі, в її столиці, в Києві...

У 1917 році, коли почала валитися російська царська імперія, М. І. Туган-Барановський, як і багато інших політичних і військових діячів, вертається в Україну та зараз же включається у відбудову української державности.

У періоді Української Центральної Ради був деякий час міністром фінансів в уряді Володимира Винниченка. За часів гетьмана Павла Скоропадського цілком віддається науці. Він є одним із головних співорганізаторів Української Академії Наук і Київського Державного Українського Університету. В Академії Наук, яку очолював академік Вол. Ів. Вернадський, М. І. Туган-Барановський був головою Третього Відділу Академії, тобто Відділу Соціяльних Наук.

Рівночасно проф. М. І. Туган-Барановський був у групі ініціяторів перетворення Київського Українського Народнього Університету на Київський Державний Український Університет і в ньому був деканом юридичного факультету.

ДЕЩО ПРО ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

М. І. Туган-Барановський як теоретик-економіст процював дуже інтенсивно і його заслуги як ученого економіста дуже великі. Його ім'я в науці політичної економії стоїть побіч імен найвизначніших економістів світу. Його праці, а зокрема його економічні теорії внесли багато нового в світову скарбницю науки про народнє господарство і тому імені М. І. Туган-Барановського ніхто поминути не може, хто серйозно вивчає економічні науки сьогодні, чи буде їх вивчати в майбутньому.

Проф. М. І. Туган-Барановський перевірював, аналізував і досліджував майже всі проблеми політичної економії і висліди тих студій зібрав і оформив у великій праці «Онови політичної економії». Ця праця вийшла російською мовою трьома виданнями ще до 1914 року. Її перевидано в перекладах німецькою, англійською та іншими европейськими мовами. За цю працю він одержав від Російської Академії Наук велику премію імені Ґріґа.

Одною із перших його економічних теорій у цій книжці — це його «Схема історичного розвитку народнього господарства». Він критично розглядає всі попередні схеми розвитку народнього розвитку, зокрема зупиняється на теоріях німецьких економістів Фрідріха Ліста, Бруно Гільдебранта і Карла Бюхера, а також дуже тоді популярного Карла Маркса. Туган-Барановський розбиває думку, що господарський розвиток людства можна механічно впхати в якусь загальну схему.

Як знаємо, Ф. Ліст намагався довести, що господарський розвиток людства мав п'ять етапів: мисливський, пастуший, хліборобський, хліборобсько-мануфактурний і хліборобсько-мануфактурно-торговельний. Б. Гільдебрант добачав три етапи того розвитку: натуральне, грошове і кредитове господарство; К. Бюхер бере за основу господарського розвитку, подібно як і Гільдебрант, обмін товарами і ділить цей розвиток на такі три етапи: доба замкненого домашнього господарства, міське господарство і народнє господарство. Марксисти добачають у господарському розвитку людства такі фази: первісного родоплемінного комунізму, рабовласницьку февдальну, капіталістичну, соціялістичну і майбутню комуністичну добу.

Проф. М. І. Туган-Барановський критично аналізує всі ці теорії і виводить свою власну теорію. Він ділить усі існуючі досі періоди розвитку народ-

нього господарства на дві соціяльно зовсім відокремлені групи, які існували в докапіталістичній і капіталістичній та існуватимуть у соціялістичному періоді, а саме: гармонійні і антагоністичні системи господарства.

Не входячи в деталі цієї системи, не займаючись її аналізою чи критикою, подамо тільки її схему, яка зводиться до того, що *в групі гармонійних господарств* проф. М. Туган-Барановський бачить:

1. Первісне господарство, яке не знало приватної власности на засоби продукції (виробництва) і майже не знало обміну;

2. Товарове (мінове) господарство дрібних самостійних продуцентів — це перш за все мінове господарство середньовічних ремісничих цехів;

3. Майбутнє соціялістичне господарство, покищо ніде практично не здійснене (Господарство в «соціялістичному» СРСР застрягло в перехіднім етапі від капіталізму до соціялізму і ніяк не може зреалізувати засад «чистого» соціялізму. Прим. А. К.), у якому всі засоби виробництва належатимуть широким масам продуцентів на базі визнання економічної рівноправности всіх членів суспільства.

У групі антагоністичних господарств, за клясифікацією Туган-Барановського, мають місце:

1. Рабське господарство (старинного і нового світу. А. К.), у якому робітник є власністю посідача засобів виробництва (тим посідачем-власником може бути й держава. А. К.);

2. Кріпацьке господарство, у якому власник засобів виробництва має право власности на працю робітника;

3. Капіталістичне господарство, у якому робітник формально вільний, але позбавлений засобів виробництва, економічно примушений працювати на користь власника цих засобів.

Проф. М. І. Туган-Барановський у своїй клясифікації охоплює всі періоди економічного розвитку в минулому аж до перспектив майбутнього, базуючи її на соціяльному відношенні людства, що особливо важливе для кожного економіста.

Гармонійна система відзначається тим, що в ній нема визиску людини людиною. І навпаки, в антагоністичній сстемі цей визиск існує, бо тут суспільство поділяється принайменше на дві групи, з яких одна має силу й владу і намагається підпорядкувати собі другу групу, роблячи з неї часто-густо знаряддя свого господарства.

Другою головною і новою в економічній літературі теорією Туган-Барановського була *теорія вартости,* яку він широко опрацював у своїх «Основах політичної економії». Він не погоджується з означенням теорії вартости попередніми видатними економістами клясичної школи, зокрема Адама Сміта, що надавав вартості два поняття: ужиткову і обмінну варстість, чи Давида Рікардо з його теорією трудової вартости; він сильно підважує т. зв. суб'єктивістичні теорії вартости, головним репрезентантом яких можна уважати австрійського економіста К. Менґера з його табелею граничної корисности. Він також відкинув теорію вартости й надвартости Карла Маркса.

М. І. Туган-Барановський не відкидає ні об'єктивної, ні суб'єктивної теорії вартости, бо на його думку обидві теорії хоч мають свої мінуси, але мають і плюси, а найважніше, що вони, всупереч поширеному поглядові, себе не виключають, навпаки — вони себе доповнюють. Він наводить на це багато арґументів і доказує, що в господарському процесі виробництва треба розрізняти: *абсолютну вартість,* якою є праця витрачена на виробництво певного господарського предмету і *релятивна вартість,* якою є всяка цінність, що розглядається не як мета, але як засіб для придбання другої вартости.

Проф. М. І. Туган-Барановський обстоює *дуалістичну теорію вартости,* над якою тут не будемо зупинятися, бо теорія вартости ще й досі в науці політичної економії є найскладнішою проблемою, що її визначні економісти розглядають біля 200 років і не можна сказати, щоб вони в цьому питанні знайшли якусь однозгідність.

М. І. Туган-Барановський опрацював також теорію металевих і паперових грошей і по цьому питанні видав навіть окрему розвідку «Гроші». Він уніс багато нових критичних думок в економічну теорію *суспільного розподілу,* з'ясовуючи дуже чітко, що в основі капіталістичного господарства лежить стимул до присвоювання непрацюючими групами суспільства частини суспільного продукту, який твориться працею інших працюючих груп. Звідси й поділ капіталістичного суспільства на різні суспільні групи, які мають свої власні інтереси, які стикаються з інтересами інших суспільних груп, що є одночасно цілком протилежними собі. Далі Туган-Барановський ділить суспільство на п'ять кляс: землевласників-аристократів, капіталістів, дрібну буржуазію, селян і робітник;в. З усіх названих кляс тільки остання кляса, робітники, своєю працею і тільки працею здобуває свої прибутки, тобто робітник продає капіталістові свою працю і за це одержує заробітну платню, коштом якої робітник живе.

М. І. Туган-Барановський ґрунтовно опрацьовує питання заробітної платні, доказуючи, що висота заробітної платні нормується двома умовами: *продуктивністю суспільної праці,* яка встановлює розмір суспільного продукту, що повинен бути поділений між суспільними клясами, і *соціяльною міццю робітничої кляси,* від якої залежить розмір частки суспільного продукту, що потрапляє до розпорядимости робітників.

Туган-Барановський, всупереч Марксові, відділює проблему суспільного розподілу від вартости, наголошуючи більше вплив суспільного фактора. Він кількакратно підкреслює, що не тільки продуктивність праці впливає на висоту заробітної платні, але й навпаки, висота заробітної платні робітників має вплив на продуктивність їхньої праці. Він також займає своє становище до торгівлі, товарових цін, кредиту, а зокрема багато місця присвячує земельній ренті та взагалі великому й дрібному виробництву в

сільському господарстві та трудовому і нетрудовому прибуткові із сільського господарства. Ці проблеми треба було б обговорити окремо, чого не можна зробити в журнальній статті.

Закінчуючи цю згадку про економічні праці проф. М. І. Туган-Барановського, не згадуючи про його не менш цінні праці з суспільно-кооперативної науки, не можна поминути того факту, що М. І. Туган-Барановський під кінець свого життя, у 1918 році, написав українською мовою популярний підручник «Політичної економії», у якому пробує ознайомити широкі кола нашої суспільности з найважливішими економічно-політичними проблемами, які в часі будови своєї держави треба було знати та вміти ці проблеми практично розв'язувати, бо від розв'язки тих соціяльно-економічних проблем частогусто залежить доля і життя-буття кожної держави. Видано цю працю вже по смерті автора, 1919 році, в Києві, накладом «Дніпросоюзу», а до нас ця книжка дійшла у перевиданні, другим накладом, Українського Громадського Фонду в Празі у 1927 році, в редакції д-ра Карла Коберського.

Проф. М. І. Туган-Барановський, на схилі своїх літ, дав свойому народові цінну книжку, в часі гарячого змагу за свою державність, яка й до сьогодні є дуже актуальна і заповнює хоч у деякій мірі ті браки, які були, і є до сьогодні, у нашій економічній літературі.

У вступі до цієї своєї праці М. І. Туган-Барановський пише:

«...Коли порівняємо людське суспільство нашого часу до того, яке було сотні й тисячі років тому, то будемо страшенно вражені тими великими успіхами, яких досягли люди. Якими вбогими й мізерними здаються нам наші прадіди, котрі не знали залізниць, фабрик, пароплавів, автомобілів, літаків, підводних човнів і інших див сучасної техніки». А далі каже: «...але в одному напрямкові ми не помічаємо майже ніяких успіхів: *людству все ще не вдається перемогти вбогости* (Підкреслення моє. А. К.). І тепер, так само як і сотні років тому, мільйони людей живуть під загрозою голодової смерти і не беруть жадної участи у всім тім, що звемо освітою, наукою, мистецтвом, здобутками цивілізації та культури; ці мільйони не дістають нічого від величезного зросту народнього багатства, котре нагромаджується в руках невеликої частини суспільства, і майже ніякої участи не беруть в розумовому житті людства».

«Чи ж можна дивуватися, — пише він далі, — що шалена ворожнеча роздирає сучасне суспільство, і що всі ми живемо, наче на краю вулькану? Одчай і ненависть народніх мас завжди можуть спалахнути і довести державу до загину, як це ми бачили по російській революції 1917 року, коли донедавна ще така могутня Російська Імперія розпалась на шматки і зійшла з історичної арени».

«Всі ці питання — це питання про причини різниць в багатстві та вбогости народів; неоднакового поділу багатства серед кожного народу і розповсюдження всюди постійної вбогости серед зросту багатства — розглядає наука, що зветься *політичною економією*... і от через це вона за наших часів притягає до себе таку увагу».

Думки дуже прості, а заразом які глибокі, і які все актуальні!

Українська економічна наука може бути гордою з того факту, що М. І. Туган-Барановський приєднався до українського національно-визвольного руху, глибоко переконаний у слушності природнього права на самовизначення українського народу і тому останні роки свого життя цілком віддав на службу тому народові.

Український нарід із вдячністю буде все згадувати його славне ім'я та боронити його перед насильним включуванням його великої спадщини до осягів російської науки.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd.

& Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направа форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюра: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ОПАЛЕННЯ:

MODERN HEATING

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Петро ВОЛИНЯК

Несходима вздовж, ушир і вглиб...

Продовження

Дальший переїзд був зовсім короткий — від Кіркленд Лейку до Тиммінсу, де ми мали заночувати, лише 85 миль. Тож сонечко ще красувалося на небі, як ми почали «окупувати» готелі. В одному готелі нам місця дати не могли, тому залишили частину в одному, а решта поїхала в другий. Там не вистачило місця іще на двох. А поскільки я, як і завжди, люблю бути заднім, то мене й одного австрійця, який був редакційним співробітником одної з балтійських газет, наш милий капрал Алек своїм автом одвіз у найкращий мотель і ми одержали по найкращій кімнаті з усіма можливими вигодами.

Після Кіркленд Лейку, Тіммінс зробив на мене чудове враження. Місто ділиться на дві частини: гора й поділ. Усюди відчувається достаток, повнокровне життя: рух на вулицях, повні готелі й мотелі, повні ресторани, таверни, чистота на вулицях, гарні будови. Провінція відчувається лише у спокійному характері мешканців: ніхто не квапиться, не нервується, не біжить, а всі собі спокійно ходять, зупиняються на розмову на хідниках, неквапливо їдять і попивають по ресторанах і тавернах. Цей спокій вигідно позначається навіть на фізичній будові мешканців: важко зустріти сухоребру жінку чи засмоктаного, ніби з хреста знятого чи з країни «будованого комунізму» прибулого, чоловіка,

Нашвидко миємось і переодягаємось і їдемо із своїм партнером у один з «окупованих» нами готелів на вечерю. Приймає нас, як і всюди, Торговельна Палата, представники міста, місцевої преси, радіо й телебачення. Перед офіційною вечерою, звичайно, випивка. І то добра й приємна. У залі шумно, місцеві люди якісь рухливі, весело розмовляють, знайомляться з нами. Пояснюється це тим, що між ними багато французів та інших европейців. Нам, як і всюди, роздають гарно видрукувані й добре підібрані матеріяли про місто. За державним переписом 1961 р. у Тіммінсі було 29,270 населення. З них англосаксів 8,822 (30.1%), а французів — 13, 243 (45.2%) італійців 2,110 (7.2%), поляків 1,018 (3.5%), українців 663 (2.3%, німців 573 (2.0%) і т. д. Майже нема жидів — лише 81 (0.3%), а індійців та ескімосів лише 16 осіб...

Офіційна рекляма міста: «Тіммінс — центр золота й туризму». Під цим кутом зору мусимо й ми писати. Хоч ніби головний прибуток населення

На нашому фоті: Редакторська група в кабінеті голови міста Тіммінса. У центрі — голова міста п. Лео дель Велляно. Голова Асоціяції Етнічної преси д-р Й. Кіршбавм від нас усіх дякує п. Лео дель Велляно за теплу й щиру гостину.

із праці в золотоносних шахтах, але не можна забувати того, що навколо Тіммінса є сотні невеличких озер, які часто з'єднуються бистроводними порожистими річками, оточені пралісами, у яких, здається, іще не ступала людська нога. Усе це чисте, свіже, зелене...

Досі Тіммінс славився як найбільший продуцент золота в Західній Півкулі. Золотоносні жили у твердих породах розкидані по всьому величезному басейні, але найбільше шахт є в районі, що має назву «Поркюпайн» (Дикобраз). «Золотої гарячки» тепер не відчувається — вона відшуміла ще десь у 1910—1912 рр. Почавши від 1910 р., коли почала працювати перша «золота» шахта компанії «Голлінґер», до кінця 1963 р. видобуто 159 мільйонів тонн золотоносної руди і з неї добуто золота вартости півтора мільярди долярів. Золото розпилено у вигляді тонюсіньких прожилків у твердих породах. Породу розбивають на дрібні кусочки, потім мелють на порошок, з якого промиванням, а потім хемічним способом відділяють золото.

Нас розділено на кілька груп і ми відвідали різні копальні. Та в шахту нас не повели, ми тільки оглядали надземні будови й заводи, на яких золотоносну породу мелють і добувають з неї золото. Виглядає це все дуже брудно й дуже це все торохтить. Процес дуже складний і довгий.

Досі Тіммінс уважався лише центром добування золота й срібла, тепер же в його районі все більше й більше знаходять міді, цинку, азбесту й коаліну. Це відкриває величезні можливості для всього району.

Крім шахт, у районі Тіммінса є чимало тартаків та фабрик виробу паперу.

Вражає любов мешканців до свого міста, що характерне для всіх канадців, особливо для мешканців малих міст. Це особливо відчутне в Тіммінсі. На обіді до нас промовляв голова індустріяльного відділу Торговельної Палати п. Вінцент де Боном (француз). Він просто заклинав нас: «Поможіть нам дістати більше ваших людей, які б уклали свою працю й капітал у розвиток Тіммінса! Поможіть нам зробити Тіммінс великим, багатим і щасливим!». Відчувається, що він щиро вірить у велике майбутнє свого міста, особливо в районі «Поркюпайн».

Та на цьому патетичному закликові міські провідники не зупинились: вони запросили відомого доктора геологічних наук п. Карльсона, який повісив на стіні величезну карту Тіммінса й околиць і прочитав нам чудову лекцію про підземні багатства цього району.

Головою міста є винятково симпатичний італієць Лео дель Велляно. Крім того, що він був на бенкеті, на другий день він запросив усю нашу групу до себе в міську раду. Запевняв, що кожен з нас може розмовляти з ним своєю рідною мовою, бо «я знаю мови всіх людей мого міста»...

Загально Тіммінс можна охарактеризувати, як місто достатку й багатства, місто, оточене незайманою природою, місто лісів і водоймищ, які створюють справжній «рай для рибалок і мисливців», місто великого майбутнього. (Далі буде)

ВШАНОВУЮТЬ МІНІСТРА ІВАНА ЯРЕМКА

Hon. John Yaremko, Q.C.

Відділ Проґресивно-Консервативної партії у Белвудс, улаштовує в п'ятницю 21 жовтня ц. р. обід на пошану 15-річної посольської праці Державного Секретаря і Міністра Громадянства провінції Онтаріо п. Івана Яремка.

Бенкет відбудеться в готелі «Роял Йорк» («Кенедіян Рум»). Початок о 6-ій годині 30 хв. вечора.

Перемога нашого славного земляка на виборах 15 літ тому була не лише його особистою перемогою, а перемогою усіх українців провінції Онтаріо й черговим політичним здобутком усіх українців Канади. Міністра Івана Яремка ушановуватимуть усі канадці. Звичайно, українців мало б бути там найбільше. Очевидно, відділ Проґресивно-Консервативної партії виборчої округи Белвудс передбачає велику кількість публіки, бо замовлено, як бачимо, найбільшу і найкращу залю в готелі «Роял Йорк».

За детальнішими інформаціями звертайтесь до секретаря Проґресивно-Консервативної партії в окрузі Белвудс. Телефон: п. Ед Майнерік, 925-1235.

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!

Ще один осяг української спільноти в Торонті

ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ

Bloor Travel Agency

1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.

Tel.: 535-2135 & 535-2136

У цьому бюрі будуть якнайкраще полагоджені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи їдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожну іншу країну світу, усе це полагодять на місці досвідчені власники

ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ В ТОРОНТІ

МАРКІЯН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спровадження свояків, вироблення віз і пашпортів, безкоштоні інформації та поради у справі еміґрації та багато інших справ — усе це легко полагодите в нашому бюрі.

ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

Ю. ГЕРИЧ

Автобіографія О. Олеся

П'ять з половиною аркушів паперу затитулованих «Автобіографія О. Олеся» знайшлися між паперами Олександра Колесси. Рука не Олесева, писав хтось інший, по всій імовірності Осип Кисіль, бо при кінці цієї автобіографії є його підпис, а також в тексті є примітки (в дужках), значені ініціялами «О. К.». Палітурка скрипту має теж титул «Автобіографія О. Олеся», написаний рукою Колесси. Її автентичність, на мою думку, не підлягає ніякому сумніву. Її використовував Колесса у своїй промові на академії в честь Олеся в грудні 1943 р., на якій Олесь був присутній. Написана вона у вересні 1924 р., отже охоплює в дуже сконденсованій формі сорок шість років Олесевого життя. Ледве чи він залишив якесь закінчення цієї автобіографії. Збереглася одна його картка до Колесси з січня 1933 р., у якій є теж мова про біографію.

Він пише:

«Небо і земля свідчать Вам, що нарешті я написав виключно для Вас деякі доповнення (12 стор.) до моєї біографії. Прочитав я декому і побачив, що все це мало цікаве. Знищив. Обіцяю, що колись знову спробую. Навіть, щоб написати автобіографію, треба мати піднесений настрій, а я давно вже нагадую кислу капусту...»

Та, мабуть, до 1943 р. він таки цього «доповнення» не написав. У промові Колесси (а вона збереглася) немає на це ніякої вказівки. В інших листах Олеся, які збереглися також, про це мови нема. Натяк на «доповнення» свідчив би про те, що ця «автобіографія» справді автентична, що Олесь власне її мав на думці, коли про доповнення писав.

Подаю її без ніяких змін, затримуючи всі скорочення й відступи. Хоч і не дуже вона об'ємиста, всеж таки є в ній чимало деталів, досі невідомих. Можна ще при тій нагоді зробити одну річеву заввагу. Отож говориться в автобіографії, що Олександра Єфименкова познайомила Олеся із Стебницьким (в Петербурзі), а цей позичив на видання книжки віршів («З журбою радість обнялась») 300 карбованців. Зате Ол. Лотоцький, описуючи свою зустріч з поетом у Петербурзі («Сторінки минулого», т. 2, ст. 459) на літературному вечорі, де Олесь читав свої вірші і на якому був теж і Стебницький, каже ось що: «...то була така чиста й глибока радість з приводу того, що об'явився новий, справжній, долею благословенний український поет! Вечір не пройшов без наслідків і для цього останнього (тобто для Олеся — прим. моя. Ю. Г.). Стебницький видав перший том поезій О. Олеся і те видання подарував авторові». Отже як було з коштами видання, не зовсім ясно. Можливе, що Олесь призабув, а можливо теж, що Лотоцький мав невірні інформації. А можна пояснити ще й так, що зразу між Олесем і Стебницьким була мова про позичку і таку позичку Олесь узяв, а щойно потім Стебницький, захоплений успіхом збірки, подарував його, це видання, авторові, себто відмовився від позичених О. Олесеві грошей.

«АВТОБІОГРАФІЯ О. ОЛЕСЯ»

«Народився 23 листопаду 1878 року в Кризі (Білополлі). Батько Іван був завідуючим промисловими роботами Канонова в Астрахані. Жив то в Чорному Яру (над Каспійським морем), то в Царицині, то в Кризі. Коли було мені 11 років, батька не стало. Був надзвичайно добротливий.

Мати з роду Грищенків, з Верхосулля, Лебединського повіту на Харківщині. (Було дві сестри).

Щороку (до 13 років) їздив до діда, де познайомився зі сільським життям, піснями, звичаями. І дитинство мені уявляється одним золотим днем. І все, що я бачив там у степу, в саду, на річці (Сула) здається іноді мені суцільною казкою природи.

В Кризі учився. (Маючи 4 роки, навчився читати від матері). «Науки» не любив і школу згадую як катівню. В Кризі, раз весною, маючи 9 років, написав перший вірш (по-російськи). Був у нас Шевченка «Кобзар», який я знав, маючи 11 років, на пам'ять і співав.

Харк. Землед. Училище. Поступив я на 15 році. Спочатку багато працював над індійською мовою, польською, болгарською, сербською. Писав по-українськи і російськи. Редаґував «Комету», в якій

О. Олесь. Це, мабуть, останнє (грудень 1943 р.) фото з поета. На ньому є власноручний підпис: "О. Олесь".

містив по-українськи і російськи. Був у мене товаришем — мій кузен Петро Радченко, свідомий українець, який писав по-українськи повісти. Певно він кинув у мене перші лучі національної свідомости. (Дома говорив переважно по-українськи). Дядько мав Шевченка, Куліша, Марка Вовчка й інш. Виступав на вечірках зі своїми віршами. Познайомився там (себто на літературних вечірках у Харкові — О. К.) з відомим журналістом С. Яблоновським (С. В. Петров), у якого я бував у Харкові і який був одним з перших критиків моїх писань. Серед педагогів був свідомий українець Тіхоцький. З надзвичайною увагою до моїх літературних спроб поставився Ол. Песочин, учитель російської мови й історії в Хліборобській школі. Познайомився з російською літературою. Любив Некрасова, Нікітіна, Кольцова, Лермантова, Надсона, А. А. Шеншіна. Пушкін здавався чужим. Пізніше читав Байрона, Шеллі, Альфреда де Мюссе. Найсимпатичніше враження на мене робили Шопенгауер і Гавптман.

З українських поетів знав Старицького, Л. Українку, М. Чернявського...

Любив театр. Часто в зимі за 12 верстов пішки ішов подивитись на якусь українську п'єсу. Наукою не захоплювався, учився мало, аби скінчити. Перебував великі злидні. Мусив бути письменником. Товаришував зі селянськими хлопцями, прислухувався до мови, записував пісні. Скінчивши школу, поступив до Київського Політехнічного Інституту вільним слухачем, але не маючи змоги заплатити за «право слухання лекцій», кинув інститут і поступив практикантом в маєток Харитоненка. На Миколаєвському заводі був одним з організаторів театру і виступав у різних п'єсах. У 1903 р. склав іспит з латини і став студентом Харківського ветеринарного інституту, одночасно поступив на службу в земство статистиком. Служив до 1905 р. Переклав під час революції майже всі революційні російські пісні, які товаришами-революціонерами розкидались разом з прокламаціями. Брав живу участь в студентському громадському життю, виступав на «сходках», був делеґатом від інституту, коли приїхала англійська делеґація в Петербург (1907 р.)

Був у близьких дружніх відносинах з болгарським поетом Караґеорґієвіч-Василєвим, який багато переклав моїх речей (поет умер 1915 р.).

У 1903 році поїхав на Полтавське Свято відкриття пам'ятника Котляревському. Познайомився з Ів. Липою, який часто мені писав і переконав стати виключно українським письменником. Глибоке враження справила на мене зустріч з українськими письменниками. У багатьох з них я помічав сльози...

У 1904 році писав гумористичні оповідання. Далі вернувся знову до поезії. Познайомився з українським громадянством, часто бував у Алчевських, де на вечірках читав свої вірші. Познайомився з Олександрою Єфименковою, яка загріла в мені віру і заохотила до праці.

Після деякої перерви («практирировка», служба в маєтку Харитоненка, переїзди з одного місця в друге на статистичні роботи) знову взявся за перо і ввесь (час) рік писав коротенькі оповідання юмористичного характеру (1904 р.). З боку приятелів вони стрівали досить прихильну оцінку. Через деякий час я був запрошений до Алчевських, у яких збірався тоді ввесь цвіт української інтелігенції. У Алчевських я познайомився із О. Як. Єфименковою, яка зробила на мене глибоке враження своєю освіченістю, тонким розумінням мистецтва і глибиною душі. Вона попросила у мене зшиток з віршами, переглянула і в листі до мене дала надзвичайно прихильну оцінку. Я став думати над виданням І книжки поезій. Однак всі мої спроби найти видавця, або позичити десь на видання 300 карбованців не дали в Харкові ніяких наслідків. Я зневірився в можливість побачити свої вірші в друку і перестав писати.

У 1906 році влітку я виїхав в Ялту (Крим)

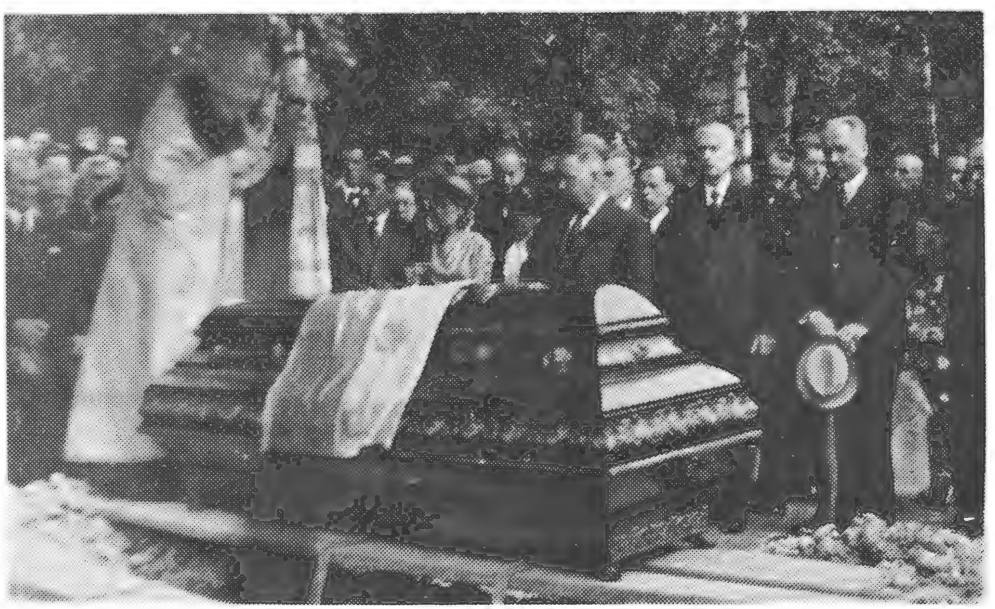

Похорон О. Олеся. Отець Ісаакій благословляє домовину на цвинтарі. (29 липня 1944 р.).

підлікуватись, побачити море, відпочити. В Ялті я на другий, чи на третій день, написав в «Русс-кій Риввер-і» фельєтон, який мав великий успіх у курортної публіки і зблизив мене з редакцією. Через декілька днів я познайомився з С. Петровим (Скитальцем), С. Єлпатєвським, Серафимовичем і став з ними часто стріватись. Особливо близько я зійшовся із Скитальцем, якому і прочитав колись декілька поезій. Через декілька днів мене змусили читати в більшому товаристві літераторів. Поезії мої, не дивлячись на те, що були писані по-українськи, мали несподіваний успіх у російських письменників. Всі почали мені говорити, що необхідно видати книжку, що вони самі вжиють усіх заходів, щоб книжка була видана. Я дав телетраму матері і вона вислала мені два зшитки з моїми поезіями, з яких я склав І-шу мою книжку там ще в Криму. З листами від Єлпатєвського до проф. Ів. Лучицького в Києві і Волод. Короленка в Полтаві я виїхав з Ялти в Полтаву. Короленко надзвичайно тепло прийняв мене, дуже хвалив мої поезії і радив мені їхати в Петербург.

У Петербурзі влітку 1907 року вийшла моя перша книжка. (Ол. Єфименкова познайомила мене з П. Стебницьким, який позичив мені 300 рублів на видання). У 1909 році видав я другу книжку і антологію «Молодая Украина» в перекладі Ів. Рукавішнікова.

Бажаючи віддатись виключно літературній роботі, я робив заходи знайти якусь посаду при видавництві, або знайти постійну роботу при газеті, але в той час так бідно оплачувався літературний труд, що я примушений був взяти, може, найогиднішу роботу в усіх робіт. У жовтні 1909 р. я поступив на київські міські скотобойні, де і прослужив до початку 1919 року.

В атмосфері крівавого пару, хрипіння і агонії конаючих тварин довелось мені «продовжувати» літературну роботу, але це вже була аматорська робота. Робив я спроби найти собі іншу роботу, але з тих чи інших причин мені не удалось.

Більш нічого цікавого не було в моїм літературнім житті. І чи буде — не знаю.

(В місяці вересні 1924 року).

О. Олесь».

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ДМИТРА ФЕДОРОВИЧА СОЛОВ'Я

9 липня 1966 року відійшов у вічність визначний громадсько-політичний та науковий діяч Дмитро Федорозич Соловей. Народився Дмитро Федорович 23 жовтня (за ст. ст.) 1888 року в містечку Срібному на Полтавщині в селянській родині. Був він невтомним працівником на ниві української культури з особливо широким діяпозоном. На його плідну працю можна натрапити в економіці, кооперації, історії України, дитячій літературі, а над усе — у виявленні наслідків колоніяльної залежності України. Ще з студентських років він визначив своє місце у лавах борців за добро українського народу, за його незалежність і з цих позицій не сходив аж до останніх днів свого життя, хоч не раз був переслідуваний. 1914 року, бувши студентом останнього курсу історико-філологічного факультету Харківського університету, Дмитро Федорович брав активну участь у підготовці протестаційної демонстрації під час 100-літнього ювілею з дня народження Т. Г. Шевченка, за що його було виключено з університету і вислано разом з Олексою Н. Синявським до Полтави.

У першу світову війну, не бажавши воювати за чужі інтереси. Дмитро Федорович військову повинність відбував з обов'язку, але лише звичайним солдатом. Після війни Дмитро Федорович повернувся до Полтави і тут присвятив себе культурно-просвітній, педагогічній, науковій та громадській роботі, посідаючи провідні становища. З його ініціятиви і безпосередньої участи у Полтаві 1919 року було створено Просвітній Союз «Українська Культура». Цей Союз в часи Денікінської навали і розгрому українських шкіл Полтавщини перебрав на себе їх утримання, та, на жаль, Союз проіснував не довго: 1920 року його було розгромлено, а ініціяторів заарештовано і вивезено до Харкова, де Дмитра Федоровича було присуджено до розстрілу, але збігом сприятливих обставин вирок не було виконано і весною 1921 року звільнено з-під арешту.

Там же, у Полтаві, з 1918 по 1923 рік Дмитро Федорович провадив активну роботу в ділянці кооперації, бо лише вона на той час могла сприяти господарському і культурному розвитку населення, працюючи інструктором у справах культурно-просвітніх при Полтавській Спілці Споживчих Товариств, а у роки 1923—1925 ми бачили Дмитра Федоровича на становищі завідувача відділу економічної статистики Статистичного Бюра Полтавського Губвиконкому, де він працював під керівництвом відомого ще з земських часів статистика Гр. Ротмістрова. Одночасно з цим у роках 1922—1925 викладав економічну географію України в Полтавському кооперативному технікумі та керував навчальною частиною кооперативних інструкторських курсів.

Бувши членом Полтавського Наукового Товариства (1919—1925 рр.), у 1922—1925 рр. керував термінологічною секцією цього Товариства, яка й опрацювала економічну термінологію, працював редактором журналу «Полтавський кооператор» (1918—1920 рр.), був ініціятором і деякий час редактором кооперативного журналу для молоді «Молода громада» там же, у Полтаві. Поза своєю основною практичною роботою та своєю педагогічною діяльністю Дмитро Федорович активно співпрацював у цих журналах та журналі Просвітнього Союзу «Українська Культура» як автор статтей на різні культурно-просвітні теми і з дитячої літератури.

З кінцем 1925 року Дмитро Федорович з роди-

ною переїхав до Харкова, щоб стати до праці в одній з центральних установ столиці України. Тут він обняв керівництво підвідділу статистики спеціяльних галузей торгівлі Центрального Статистичного Управління України (ЦСУ), що дало йому змогу підготувати та видати у фахових виданнях ЦСУ УРСР низку статистично-економічних праць.

У роках 1933—1936 Дмитро Федорович керував підвідділом, а потім відділом статистики Української Промислової Кооперації. Поруч з цим він продовжував студії з історії української культури як аспірант Науково-Дослідчої Катедри історії, якою керував акад. Дм. Багалій, а після промоції був науковим співробітником (1929—1934 рр.) Н.-Д. Інституту історії української культури ім. акад. Дм. Багалія аж до ліквідації Інституту у 1934 році. За цей час Дмитро Федорович написав і видав кілька праць, головно з історії української економіки 18 і 19 сторіч, які друкувались у збірниках Н.-Д. Катедри історії української культури ім. Дм. Багалія, у виданнях Історичної Секції УАН, що виходили за редакцією акад. М. С. Грушевського, а також у громадсько-політичному та літературно-мистецькому журналі «Червоний Шлях».

Здавалось би, що й цієї одночасно провадженої праці було надміру для одного, але Дмитро Федорович усе був перейнятий бажанням зробити щось ще більше для України. Тож у р.р. 1927—1929 він був ще й членом президії Українського Краєзнавчого Комітету в Харкові і співробітником його органу «Краєзнавство», а пізніше, завдяки активній участі у науковій роботі, Харківське об'єднання наукових співробітників обрало його членом президії Секції Наукових Робітників (1934—1935 рр.).

З перенесенням центру Української Промислової Кооперації до Києва Дмитро Федорович залишив працю в кооперації й перейшов на педагогічну роботу. З 1936 року він викладав українську мову й літературу в одній із середніх шкіл Харкова аж до відступу більшовиків перед навалою нового окупанта України, а потім, у 1942—1943 роках, — директором школи. Поза працею в школі Дмитро Федорович ділився своїм досвідом, використовуючи фахову пресу — центральний педагогічний журнал НКО УРСР для оприлюднення низки статей на педагогічно-методичні та мовні теми.

З початком великого відходу з України Дмитро Федорович з родиною переїхав з Харкова до Львова. Та хоч які невигідні були умови життя «на колесах», праці Дмитро Федорович не залишав. Тут він одразу став до роботи у Ревізійному Союзі Українських Кооперативів та викладав в українській торговельній школі теорію та історію української кооперації.

Дальші пересування на захід і виїзд поза межі України на якийсь час унеможливлювали перебіг його праці. Та вже в ДП таборах Німеччини Дмитро Федорович широко розгортає культурно-просвітню та наукову роботу, яку успішно провадив майже до останніх днів свого життя, зосереджуючи увагу, головно, на висвітленні колоніяльного становища України за період з 1914 по 1966 роки.

Годі перелічувати його праці на цю тему. Тут ми знайдемо і великі науково опрацьовані розвідки, монографії, як «Голгота України», «Україна в системі совєтського колоніялізму», «Політика КПРС у плянуванні розвитку промисловости та промислових кадрів на Україні», «Українська наука в колоніяль-

---

Степан РИНДИК

За образ Божий

1.

За образ Божий і подобу,
Що в тілі носимо своїм,
Хвалу Творцеві возносім
Щодня, щоночі аж до гробу.
І цю хвалу усі творім,
Нема бо різниці у тім,
Чи образ наш — неандертальський,
Чи пітек-антропос на вид,
Чи він монгольський, чи маляйський,
Чи білий, чорний, чи гібрид.
За все хвала, за все осанна,
За все подяка безнастанна!

2.

Та ба, сумна подяка ця,
Бо хоч у тілі образ Божий,
Вселився біс у всі серця,
І всі грішать до безкінця,
І коять всі діла негожі.
Грішила Єва і Адам,
І кожна пара і непара,
І преподобний Абрагам,
І з ним раба його Агара.

3.

Однак, не завше з грішних діл
Виходять висліди погані...
З Агари вийшов Ізмаїл,
А з нього вийшли агаряни
І сіли племенем рясним
Від Арарату до Марока,
А слово їхнього пророка
Ще далі стало голосним.

4.

І в нас так само образ Божий
Нечисту силу переможе!
І від Кавказу ген по Сян
Воздвигне наш новий Богдан
На землях батьківських державу
На вічну радість, вічну славу
Усіх майбутніх поколінь
Народу нашого. Амінь!

них путах» та багато інших, а також і окремі статті та рецензії. У переліку праць на тему колоніяльне становище України, написаних лише в США з 1951 року значиться біля 80 позицій і то при тому, що в Америці Дмитро Федорович чотири роки працював на фізичній роботі.

В Україні ще до другої світової війни, не дивлячись на всі цензурні перепони дістатись на сторінки друкованого слова, з більших його робіт і статей було надруковано понад 80 позицій.

У повоєнній Німеччині, в умовах повної непевности завтрашнього дня, коли по таборах нишпорили ще совєтські відпоручники, виловлюючи «своїх» громадян, Дмитро Федорович брав активну участь у громадскому житті таборян, виступаючи з доповідями та статтями в еміґраційній пресі. Тоді ж, за відсутності видавництв зі звичайним друком, Дмитро Федорович організував ротаторне видавництво «Шляхи на Україну», яке випустило кілька шкільних посібників для учнів і вчителів, а одночасно провадив педагогічну роботу. За час перебування в таборі ДП він написав низку статей, заміток, рецензій, що їх було вміщено в пресових органах понад 60.

Всі названі тут числа виконаних робіт становлять понад 200 позицій, але це далеко не вичерпує проведеної й оформленої ним наукової, публіцистичної, літературної та педагогічно-методичної роботи.

Характеристичною рисою вдачі Дмитра Федоровича було говорити й писати правду. Тож у його працях годі шукати пропаґанди чи бажання принизити своїх опонентів. Насвітлюючи ті чи інші факти з громадсько-політичного життя в Україні, він завжди послуговувався джерелами і то старанно перевіряючи їх. Цим усі його праці — більші й малі — з наукового боку становлять вартість і такими вони ввійдуть до аналів наших визвольних змагань.

Українська Вільна Академія Наук у США, враховуючи велику цінність дослідів стану у пореволюційній Україні, проведених дослідів з економіки України, обрала Дмитра Федоровича дійсним членом Академії. Крім того, Дмитро Федорович був членом Інституту для вивчення СРСР, членом ОПДЛ.

Дмитро Федорович Соловей ніколи не належав до жадних політичних угруповань, партій, але з усією рішучістю і гостротою свого пера завжди обстоював демократичні засади у суспільно-громадських відносинах.

З глибокою вірою, що ми діждемось свого Вашінґтона він залишив цей світ. Хай же американська земля, яка ласкаво Тебе прийняла, Дорогий Друже, буде Тобі легкою, а Україна і Твої друзі Тебе не забудуть.

І. БАКАЛО

На пасіці

Гр. Китастому присвячую

Гей! Були ж у кума бджоли! Були! І мед був добрячий... і медівка була. Прийду, бувало, до кума і він відразу частує то одним, то другим. Ще й додому дасть.

А кума медяники пекла — пальці облизуй!.. Було...

І вирішив мій кум у кращі краї перемандрувати. Надокучило, мовляв, на одному місці.

Нерухоме майно розпродав, рухоме запакував, а вулики мені віддав. На згадку.

— Бери, — каже, — доглядай. Свій мед матимеш, трохи продасиш, і мені, може, колись фунт-два перешлеш.

Розрівняв я у свойому садочку ділянoчку. Підвалинки поробив і вулики вночі розмістив. Тепер і я пасічник! Здійснилася давня мрія. Щось магічне у цьому слові: «Пасічник!» І повага, і дорібок, і статечність. Пасічник!

Гудуть мої бджоли. Бадьоро і весело гудуть. Не-се-мо м-е-д, не...се...мо м..е..д..!

— Несіть, — заохочую їх, — несіть. Для мене, для кума, і щоб продати було що, та й для себе на зиму заготуйте...

Гудуть бджоли. Кипить праця. Свіжим медом пахне.

— Коли ж будеш мед брати? — питає мене жінка, лукаво світячи оченятами.

— Через день-два, — відповідаю. — Зрештою, — кажу, — краще пильнуй свого діла.

До медозбору лагодився я професійно: подвійні штани, три сорочки, гумові чоботи, шкіряні рукавиці, густа сітка, димар, посуд на мед та інше приладдя.

Одного дня, немов астронавт, вирушив я на пасіку. Зняв із першого вулика дашок, дмухнув димом. Загули бджоли. Загули і хмарою знялися. У житті стільки не бачив. Чую як дзвенять зловіще, насідають та й застриками частують. Рознюхали якось слабі місця і шпигають.

Метнувся я від вуликів, обганяюся. До хати вбіг — вони за мною. А там на жінку та дітей накинулися. Гамір страшний зчинився. Сусіди збіглися і швидко повтікали. Поліція і пожежники з'явилися, але близько не підходили.

Згодом все заспокоїлося. Стало, сказати б, по своїх місцях. Лише підпухлини довго не сходили та свербіли. Та й це минулось.

Після неписаного, але суворо дотримуваного договору про невтручання, відновилися мої доброзичливі стосунки із пасікою.

Знову весело гудуть мої бджоли: несемо мед!

— Несіть собі, — кажу, — несіть. Несіть, обжирайтеся. Хай вам не пошкодить. А мені як захочеться — у крамниці куплю.

Гудуть бджоли, і медом свіжим пахне. І смачний, знаєте, той свіжий мед...

Було колись у кума... Було... *О. ШПИЛЬКА*

НЕ ЛЮБОВНИЙ, АЛЕ ВСЕ ТАКИ ДРУЖНІЙ ЛИСТ БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВА ДО ВІРИ ВОВК

(З приводу любовних листів княжни Вероніки до кардинала Джованні-баттісти).*

Панно Віро! Прочитав у
«Сучасності»
Вашу поему.
З кардиналом Джованні-
баттістою
(Може — баттістом?)
Я знайомий ніколиі не був.
Але в даному разі
Це не має ніякого значення,
Бо я з Вами знайомий,
А це — важливіш.

Чи Ви друг мій — не знаю.
Будьте Другом (з великої
літери)
Слово «буква» — хороше,
Та я обминаю його («буквоїд!»)
Я пишу Вам листа
Не з якогось важливого приводу,
А ось так собі,
З примхи,
Якщо Ви чутливі —
Простіть.

Справді жаль, що в Равенні
Так мало чорнила й паперу.
Як у Вас у Бразілії?
Якщо треба — я радо пришлю.
Панно Віро! Навіщо
Спалили книжки в Олександрії?
Може Вам обоятно,
Але не мені.

О, Торонто понуре,
Закурені вулиці,
Місто, повне сирен, мотоциклів,
димів.

Я хотів би в Італію,
У Вітербо мідянодзвінне,
Старокриничне,
Або в Ріо Жанейро,
Де мрієте Ви.

Ми п ішли б узбережжям,
Де ряхнуть півонії.
Ваші босі ступні
Залишали б сліди на піску.
Може Ви не пішли б,
Може це я лише вигадую —
Але гарно помріяти
В пору сумну.

Панно Віро! Для Вас
Я схопив би із неба блискавку.
Радо дерся б як міг
На сієнський стрункий кіпарис.
Задля Вас я б пішов
До каплиці святого Онуфрія
Дивних чуд попрохати
Цілісенький міх.

З мене папи не зроблять —
Даремні мріяння.
Хоч би я зцілував
Всі патинки святого Петра.
Жаль, що в мене нема
Кардинальського перстня
З рубінами —
Я б віддав його Вам,
Без найменшого жалю б віддав!

Я — звичайний прочанин.
Я міг би сушити онучі
На колоні у Форум Романум —
Але я не сушу.
Може Ви ще зірвете
Галузку лаврову для мене.
Я відразу її
Почеплю на гачок у душі.

Задля Вас я зробив би
Ще чимало всіляких вибриків:
Виліз би на Везувій,
Полетів би сторчма у фонтан,
Взяв би в ліжко Гомера —
Юрка Тарнавського,
Та дарма — Ви знайдете
Якийсь арґумент.

* Див. "Сучасність", ч. 8 (68), серпень 1966.

ІНФОРМАЦІЇ ПРО УРЯДОВУ ОБСЛУГУ І ВАЖЛИВІ ДЛЯ ВСІХ РОЗПОРЯДКИ

Уряд Онтаріо знає свою відповідальність супроти мешканців Онтаріо, що не говорять ні по-англійському, ні по-французькому, і свідомий потреби інформування їх їхніми рідними мовами про важливі нові закони і зміни в наявних урядових послугах. Тому вирішено видавати деяку кількість корисних повідомлень у їх мозах. Ця політика була започаткована тому кілька років.

Це не буде серія оголошень, але інформаційна обслуга.

Онтарійський уряд сподівається, що ця програма допоможе мешканцям провінції краще розуміти постанови різних департаментів і побільшити свідомість корисних послуг, що стоять до їх диспозиції в Онтаріо.

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

Government Information

З ДЕПАРТАМЕНТУ ПРАЦІ

Ось тут подаємо декілька провінційних програм, які, в інтересі працедавців і робітників, призначені для пропаґування безпеки та добробуту для всіх жителів Онтаріо.

НАВЧАННЯ НА МІСЦІ ПРАЦІ: Під наглядом Департаменту відбувається навчання понад 12,000 челядників у понад 100 фахах. Департамент також допомагає розвивати і вводити у промисловості нові методи для приспішеного навчання на місці праці.

МІНІМАЛЬНА ПЛАТНЯ І ПЛАТНІ ВІДУСТКИ: Для охорони робітників Онтаріо перед визиском, ця нова програма, розпочата в 1963 р., встановлює мінімальні ставки платень. З днем 1-го липня 1966 р. ця програма також встановлює платні відпустки для всіх постійних і поденних робітників у загальній і будівельній промисловостях.

ПРОГРАМА БЕЗПЕКИ: 5 відділів Служби Безпеки і Технічних Порад при Департаменті Праці відповідають за переведення в життя програми безпеки, яка має за завдання охорону будівельних робітників, бюрових і фабричних працівників і загал громадянства перед нещасливими випадками на місці праці.

КОДЕКС ПРАВ ЛЮДИНИ: Всі люди вільні і рівні щодо гідности і прав, без огляду на їхню расу, віровизнання, колір шкіри, національність, походження чи місце народження. Департамент намагається установити однакові можливості у затрудненні та в громадських житлових приміщеннях.

the Hon. John Robarts
Prime Minister of Ontario

Панно Віро! Ви любите перстні,
Каплиці, дзвіниці.
Ви не любите мощів
(Я їх теж не люблю!)
Але майте Ви жаль
До отого Джованнібаттісти,
Йому гірко й самому,
Що він — кардинал.

То нічого, що ряса
Погризена молями.
Він пошиє нову —
Буде схожа на хризаліт.
Гірше те, що він піє,
Сидячи на тині,
Кукурікає так,
Як старий, здичавілий когут.

Все це, що й говорить,
Не годиться для вченого мужа.
До такого, звичайно,
За пляшку, що гріє,
Не йдіть.
Але все ж не спускайте його
З поетичного Вашого ока,
Просвітляйте його —
І пишіть,
І пишіть,
І пишіть...

Б. Олександрів,
Торонто.

Добродійний концерт

У неділю 25 вересня в залі УНО відбувся добродійний концерт для пансіону для старших. Мета концерту: вшанувати Івана Франка, іменем якого названо пансіон, і роздобути додаткові кошти для нього.

У концерті взяли участь: жіночий квартет "Верховина", піяніст С. Сенишин, Ігор Заїка (бас), Ніна Теліжина та Юрій Поченюк (художнє читання творів Івана Франка) та відома солістка (меццо-сопрано) Галина Андреадіс (Мінаєва), що спеціяльно приїхала із США. Акомпаньювали: Антоніна Ярошевич та С. Жовнір-Клос.

Доповідь з нагоди 110-ліття з дня народження та 50-ліття з дня смерти Івана Франка написав професор Ванкуверського університету В. Ревуцький, а прочитав її Ю. Поченюк. Доповідь коротка, але змістовна, повна цікавих думок, насичена фактами.

Концерт був гарний: усе було вміру, усе культурне, він може бути зразком для інших організаторів. Публіки — повна заля, себто яких 600—700 осіб.

Перед концертом вшановано (один з директорів пансіону, д-р П. Глібович) дочку Івана Франка пані Ганну Ключко, яка з синами і внуками стало живе в Торонті — їй піднесено квіти.

Про жіночий квартет "Верховина" писано вже багато, цього разу він не дав чогось нового, це був принагідний виступ. С. Сенишин та І. Заїка — іще вчаться, то про них теж іще рано говорити. Хіба можна сказати, що С. Сенишиному, який, здається, вперше виступав прилюдно, варто вчитись — хлопець виявляє справді великі здібності.

Ніна Теліжина та Юрій Поченюк, як і завжди, читали культурно, гарно. Ми б не радили лише одного: не читайте один твір (чи навіть монтаж із творів) удвох, чергуючись: різні голоси, відмінний спосіб читання і це тільки знижує враження слухачів, яким треба кілька разів переключатися з одного читця на другого.

Нема сумніву, що хтось із упорядників концерту (вів концерт Ю. Поченюк, програму укладав, мабуть, комітет) зробив ведмежу прислугу симпатичному квартетові "Верховина": поставив його на закінчення концерту після виступу Галини Андреадіс, чим знизив, сказати б, тонус концерту, а сам квартет прозвучав (після великої співачки) дуже мізерно, хоч на початку концерту від квартету було багато краще враження. Треба справді мати багато злоби, щоб так зробити артистам, які виступають безплатно на добродійному концерті.

Центральною фігурою концерту була Галина Андреадіс. За програмою вона проспівала чотири твори: "Безмежнеє поле" М. Лисенка, "Ой ти, дівчино" А. Кос-Анатольського, "Розвійтеся з вітром" Я. Степового, "Нехай і так", цікавий твір І. Соневицького, написаний спеціяльна для нашої співачки, а на "біс" — "Друзі, вперед", слова Б. Пюрка, музика М. Фоменка та "Любіть Україну", слова В. Сосюри, музика Фоменка. Останню виконано на спеціяльне замовлення із залі.

Трохи дивує, що Галина Андреадіс береться виконувати твори, написані для баритона (перших два). Тим більше не варто було виконувати "Ой ти, дівчино, з горіха зерня", яку пару років тому виконував у Торонті народний артист СРСР Дмитро Гнатюк, і яка є на пластинках майже в кожній хаті, у якій живуть хоч більш-менш культурні люди. Розуміємо, що співачку зв'язувала тематичність концерту (присвячений Франкові), але все таки треба уникати "не своїх партій" і не повторювати загально відомі речі, виконувані високоякісними співаками. Тим більше, коли жіночий голос мусить виконувати твір, написаний для баритона.

Що можна сказати про Г. Андреадіс? Якщо оцінити її "фахово", себто сказати, що в неї сильний голос з широким діяпазоном, що в її голосі чути і метал, і бархат, що вона чудово інтерпретує, що в неї гарне дихання і т. д., то нам здається, що читач таки не знатиме, чим саме ліпша і інша Г. Андреадіс від інших співачок, про яких раз-у-раз пишуть те ж самісіньке. Ми її чули вже вдруге і можемо ствердити її величезний творчий зріст. Нам здається, що Г. Андреадіс наближа-

ється до своєї кульмінації. Саме тому радили б їй використати все, що можливе в наших умовах: намагатись співати на великих сценах, награти пластинки, словом, зробити все, що можливо, щоб себе виявити. Здебільшого наші співаки беруться за це все дуже пізно, коли вже в них мало що залишається від їхньої "співочої потуги". Було б шкода, якби Г. Андреадіс пішла їх слідами.

Та вернемось до "сильного голосу", "металу й бархату" і всяких інших фахових штампів. Ці якості є в багатьох співаків, але вони аж ніяк не роблять їх великими. Галина Андреадіс, на нашу скромну думку, належить таки до великих співачок. Не кажемо "найбільших", "незрівняних" і т. д., як то в нашій пресі часто пишуть навіть про малих учнів ще менших учителів, бо в нас, дякувати Богові, співаки були і є — Україна в цьому "задніх" не пасла й не пасе. Отож, дорогий читачу, якщо прочитаєш у "найфаховіших" рецензіях найфаховіших критиків, що співак чи співачка має в своєму голосі "цілі тонни металу", "сотні метрів бархату" і навіть "кілометровий діяпазон", а ти вийшов з концерту й думаєш: "Добрий концерт, але й добре, що він уже кінчився", то... не вір очам своїм! Вір своєму слухові й відчуттю: якщо тобі легко слухати співака і ти хочеш, щоб його концерт продовжувався ще і ще, то знай, що це великий співак.

Галина Андреадіс саме до них і належить: вона співає так легко й невимушено, що, слухавши її, не можеш не посміхнутись від радости; вона так відчуває й розуміє твір і так його доносить до слухача, що слухач просто єднається з композитором і автором тексту. А її міміка в цьому дуже допомагає слухачеві. Один з наших читачів висловився про її спів так: "Навіть, якби я був зовсім глухий, то лише дивлячись на неї, я знав би, що вона співає". У цьому захопленому відгуку багато правди. Особливо це виявлено у "Друзі, вперед", Миколи Фоменка. Цей твір був новиною в Торонті. Здається, покійний композитор написав його для хору і, мабуть, Галина Андреадіс сама його зробила для одного голосу. Не менш чарівно проспівала вона й Фоменкову "Любіть Україну" — вона просто зачарувала публіку своїм виконанням цього твору, хоч усі його чули вже багато разів.

Галина Андреадіс виїхала до Европи. Має співати у Відні, Зальцбурзі, Парижі, Римі і, може, в Міляні. Що ж бажаємо успіху! А читачам радимо: як де буде нагода, то підіть і послухайте Галину Андреадіс самі. Не будете шкодувати, бо почуєте чудову співачку, побачите гарну жінку і винятково скромну й милу людину.

Подякувала артистам директорка пансіону для старших ім. Івана Франка пані Є. Пастернак. По концерті відбувся чай для керівників громадських установ та редакторів. Пані з жіночого комітету при пансіоні приготували гарну перекуску. Тут Галина Андреадіс одержала чудову подушку, вишиту руками дочки І. Франка пані Ганни Франко-Ключко.

Організаторам концерту можемо сказати: спасибі за приємний культурний концерт! Тільки не знущайтесь більше над жіночим квартетом "Верховина", себто не будьте аж такими злобними... П. ВОЛ.

Іван ШАПОВАЛ

У ПОШУКАХ СКАРБІВ

Продовження

Дмитро Іванович схвилювався, почувши їхні клопоти.

— Велике діло робите ви, люди. Велике і благородне.

— Порадьте ж нам, Дмитре Івановича, до кого звернутися, у кого шукати підтримки? — прохали ходаки з далекого села.

— Раджу вам зайти спершу до художнього музею. Там є майстерня, можливо, в ній і виготовлять для вас погруддя Шевченка.

Вони послухали поради вченого. Зайшли в художній музей, а там з них заправили за погруддя Шевченка 2000 карбованців. Недоставало, отже, 1300 карбованців. Де їх взяти? Що робити?

Побідкались ходаки і вирішили знову піти до Дмитра Івановича — за порадою і за допомогою. Він уважно їх вислухав і сказав:

— Гаразд. Їдьте додому, а я з ними сам побалакаю.

Т. І. Дудка і О. М. Лаврушко подякували професорові і поїхали додому. Через тиждень вони одержали від професора Яворницького листівку, в якій він писав:

«Шановний Тихоне Івановичу!

Ваші з Лаврушком клопоти про придбання погруддя Тараса Шевченка не пропали дарма. Я все тут влаштував. Приїздіть і забирайте погруддя Шевченка. Нехай щастить Вам!

З щирою пошаною Д. Яворницький».

За погруддям приїхав Т. І. Дудка і зразу ж до Яворницького.

— Все гаразд, — упевнено сказав Дмитро Іванович. — Ідіть в художній музей, я домовився, для вас зроблять погруддя Шевченка за ті 700 карбованців, що ви їх зібрали на селі. Та не забудьте ж на постаменті зробити напис, — додав Дмитро Іванович.

— А який же ви порадили б зробити напис?

— Думаю, що добре промовлятимуть такі слова:

Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть.

— Чудові слова! Спасибі вам, Дмитре Івановичу, обов'язково зробимо цей напис.

Дудка пішов у художній музей і, дійсно, заплатив за погруддя лише 700 карбованців. З радістю він забрав погруддя Шевченка і привіз його в село Олександрополь. а згодом у дворі школи

поставили пам'ятник. Цей пам'ятник і зараз стоїть на колишній церковній площі і буде вічно стояти.

— Спасибі Дмитрові Івановичеві, — згадує Дудка. — Це він допоміг нам придбати в той тяжкий час погруддя любимого Кобзаря. Ми й досі не знаємо: чи він різницю сам доплатив, чи домовився, щоб виліпили для нас погруддя Шевченка за дешевшу ціну.

ГІСТЬ З КОБЗОЮ

Улітку 1929 року Дмитро Іванович прочитав біля парку ім. Шевченка оголошення. У ньому сповіщалось, що в робітничих клюбах та палацах Дніпропетровська виступає кубанський кобзар Безщасний.

Приходить того дня Дмитро Іванович в музей і каже мені:

— А ви чули, що в місті появився якийсь кобзар? Я щойно читав оголошення. Виступає він в Чечелівці, у робітничих районах. Ви сходіть туди, побудьте на концерті, послухайте його, придивіться, якщо це справжній кобзар — заїросіть його до мене. Так і скажіть, що з ним хоче познайомитись Яворницький.

Пішов я в клюб, побув на концерті, побачив кобзаря. Це був кремезний, середнього зросту чоловік років п'ятдесяти, з такими вусами, як носив Тарас Шевченко. Зодягнений він у червоний жупан, сині штани, підперезаний шовковим поясом. Кобзар чудово грав на кобзі, співав стародавніх і сучасних українських пісень. Після кожної пісні його тепло вітали і щоразу просили повторити ту чи іншу пісню.

Як тільки закінчився концерт, я пішов за сцену, познайомився з кобзарем і попрохав його відвідати музей та побачитись з любителем бандуристів професором Яворницьким.

— Чули ви про нього? — запитав я кобзаря.

— Чув, але не бачив. Тому побачитись з ним — велика честь для мене. Завтра обов'язково прийду.

Кобзар Безщасний рівно о 9 годині з'явився до музею в повному спорядженні — з кобзою під рукою. Я відрекомендував його професорові, який нетерпляче чекав кобзаря в своєму кабінеті. Привітались.

— Сідайте, розказуйте: звідкіля ви приїхали до нас, хто ваші батьки? — спитав Яворницький.

— Я сам з Кубані. Граю на кобзі вже років, мабуть, тридцять. Батьки мої розповідали, що дід був запорізький козак. Чи так це, чи ні — я не знаю, а кажу те, про що чув од батьків.

— Добре! А що ж ви вмієте грати, що співаєте?

— Я виконую українські стародавні і сучасні пісні: сумні й веселі. На концертах співаю під свою кобзу, про Байду, про Морозенка, про трьох братів азовських тощо, а під кінець — жартівливі: «У Києві на риночку», «Ой кум до куми залицявся», «До вдовиці я ходив» та інші.

— Ану, вшкварте мені про Байду, — попрохав професор.

Тепла, дружня зустріч вченого надала кобзареві сміливости. Ударив кобзар по струнах, чудовим баритоном заспівав про Байду, і засяяло обличчя Дмитра Івановича Яворницького.

— Та й добре ж ви граєте. Аж за душу бере.

Дмитро Іванович розповів гостеві про історію кобзи, про славнозвісного кобзаря Остапа Вересая, потім повів його по музею, а звідси — до себе на обід.

Ми добре знали, що коли Дмитро Іванович когось запрошує до себе на обід — це найвища нагорода, це честь і доказ того, що гість прийшовся до душі.

П'ять днів гостював кобзар у Дмитра Івановича, п'ять днів лунала музика в його будинкові.

— Що ж ви робили всі ці дні? — спитали ми кобзаря.

— Грав, співав, а Дмитро Іванович слухав, записував, брав на ноти пісні, казав, що увійдуть до історії. Спасибі, й чарчиною вгощав — без цього, мабуть, і кобзар не кобзар.

У неділю Дмитро Іванович прийшов з кобзарем у музей. Настрій в обох був чудовий.

— А знаєте, що я оце надумав? — звернувся до нас Яворницький.

— Що?

— Сьогодні неділя. Людей в музеї буде багато. Нехай наш кобзар заграє і заспіває прямо в музеї. Як на вашу думку?

— Нам здається, що це чудова ідея, — підтримали ми Дмитра Івановича.

У центральну залю музею занесли стілець, сів на нього кобзар, провів рукою по струнах — і полилася пісня: «Ой, Морозе, Морозенку...», а за нею другі — «Буря на чорному морі», «Побратався ясний сокіл».

Пісні кобзаря рознеслися по всьому музею.

Високоякісні умеблювання їдалень, спалень та сальонів, радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піяніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лямпи, холодільні, електричні та газові печі, пилососи та інші речі хатнього вжитку найкраще купите в

ALPHA FURNITURE Co. Ltd.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: EM 3-9637

"Альфа" пропонує Вам не лише добру якість речей, а ще й добру культурну обслугу і пораду.

Купуючи в "Альфі", маєте певність, що частина Ваших грошей, витрачених на хатнє устаткування, власники крамниці повернуть на розбудову нашого культурного і громадського життя.

На несподіваний концерт зійшлося багато слухачів. Це була жива ілюстрація до історії пісні й музики на Україні.

Я стежив за Дмитром Івановичем. Він був зачарований піснею. А коли кобзар узяв останній акорд історичної пісні, що нагадала історикові Січ, з його очей покотились сльози. Раптом Дмитро Іванович швидко підійшов до кобзаря, обняв його, поцілував. Потім повільною ходою пішов до свого кабінету.

А в залі ще довго лунали чарівні українські пісні.

СТО ТИСЯЧ

Дмитра Івановича довгий час хвилювала добудова музейного приміщення. Старе приміщення музею стало малим, тісним. Нове ж, велике, чудове приміщення, закладене ще в 1912 році за зразком Каїрського музею, лишалось не закінченим. Цьому перешкодила війна, що спалахнула в 1914 році.

Якось у музей завітав нарком освіти УРСР М. О. Скрипник. Його дружньо зустрів і показав експонати сам директор.

Користуючись нагодою, Дмитро Іванович нагадав Скрипникові, що експонати гинуть, псуються, нові арехологічні речі ніде розташувати. Отже, треба швидше закінчити добудову приміщення, тим більше, що воно стоїть уже двадцять років — тріскається, вивітрюється, руйнується.

— А скільки треба грошей? — спитав Скрипник.

— Сто тисяч.

— Гаразд, поклопочу: гроші знайдемо.

Минув рік. На листи відповіді не надходили. Тоді Яворницький вирішив поїхати в Харків і поговорити з наркомом освіти персонально. У столицю вирушили вони разом із вченим секретарем музею П. Є. Матвієвським.

У приймальні Скрипника зібралось чимало людей. Довелось чекати біля двох годин. Академік нервувався.

— Доки ми стовбичитимемо тут? Мені, зрештою, сімдесят п'ять років, я з дороги... Пішли звідси! — сердито сказав він секретареві музею.

— Ну що ж, пішли.

Цю репліку почули. Навздогін кинувся особистий секретар наркома — довгий, з рижою борідкою чоловік.

— Вибачте, Дмитре Івановичу, вас чекає Микола Олексійович, прошу...

— То що, може, вернемось? — запитав Яворницький свого помічника.

— Давайте вернемось.

Зайшли в кабінет. Скрипник підвівся, вийшов з-за столу, привітався.

— Пробачте, Дмитре Івановичу, що затримав. Слухаю, у якій це справі завітали до нас?

— Та в якій... Ви ж обіцяли сто тисяч на добудову приміщення, а досі ні копійки... То як — будуть гроші чи не буде?

— Обіцять я обіцав, але з грішми у нас зараз скрутнувато. Ваш музей дійсно перевантажений. Думаю, що з цього становища є один вихід: деякі речі доведеться передати іншим музеям, а ті експонати, що стосуються пам'яти Т. Г. Шевченка, варто передати в Київ, до музею ім. Шевченка. От і місце звільниться!

— Що кажете? Забрати з музею експонати, які стосуються Шевченка? Ні, цього не буде. Доки я живий — цього, кажу, не буде! Ви знаєте, як я добував ці речі? Скільки я сходив, скільки з'їздив, які витрати зробив?!

— Суперечки вважаю зайвими. Я — нарком, наказую...

Дмитро Іванович зрозумів, що мова перейшла на офіційний лад. Він одразу ж посуворішав і, підвівшись, сказав:

— Бувайте здоровенькі!

Через півроку Скрипник з'явився у Дніпропетровську. Задзвонив телефон.

— Зустрічайте наркома!

— Добре, зустріну, — спокійно відповів директор.

Співробітники відчули, що Яворницький щось задумав, і почали хвилюватися. Біля музею зупинилась одна, друга, третя машина. На порозі з'явився Скрипник, за ним — інші гості.

— Дмитре Івановичу, — говоримо йому. — Гості приїхали, зустрічайте.

— Та чого ви турбуєтесь, зустріну. Це вже моя справа.

Директор підвівся і тихенько пішов до дверей. У вестибюлі зупинився, дивиться на Скрипника такими очима, ніби вперше бачить.

— Драстуйте вам.

— Драстуйте, Дмитре Івановичу.

— Хто ж ви такий будете?

— Я? — посміхнувся гість. — Таж Скрипник.

— Який це Скрипник? Чи не той, що обіцяв мені торік сто тисяч на добудову музею?

— Схоже, що я.

— Ага. А ви член профспілки?

— Звичайно. Наркомові не можна бути позаспілковим.

— Антоніно Костянтинівно, — звернувся Яворницький до старенької касирші. — Скільки там платять у нас за квитки члени і не члени профспілки?

— 15 копійок платять члени профспілки і 50 копійок — не члени профспілки.

— Чули, Миколо Олексійовичу? Якщо ви справді член профспілки, то підійдіть до каси і візьміть квитка за 15 копійок, а хто позаспілковий, то нехай бере за 50 коп. Бо музей наш бідний на гроші. Нам їх тільки обіцяють, а не дають.

Нарком смикнув себе за вуса, та одразу ж зорієнтувався і, обернувшись до окружкомівців, запитав:

— А ви, товариші, члени профспілки?

— Аякже, Миколо Олексійовичу.

— Тоді ходімте по квитки, — посміхнувся він і першим рушив до каси.

У цей час Яворницький стояв, схрестивши руку, і спостерігав, як гості брали вхідні квитки.

Музейні працівники розгубилися. Що ж тепер буде? Але покищо все було гаразд, — гості, усміхаючись, підходили до академіка Яворницького.

— Усі взяли квитки? — спитав Дмитро Іванович.

— Усі, усі, — відповіли йому.

— Ну, а тепер, шановні гості, бачите он стрілочки? Вони показують, звідки треба починати огляд музею. Ви люди письменні, бувалі, будь ласка, ідіть і розглядайте експонати.

— Ні, Дмитре Івановичу, — звернувся до нього М. О. Скрипник, — просимо вас, проведіть нас по музею. У ваших устах і експонати оживають.

— Добре. Ходімте, тільки не гнівайтесь на мене, коли зачеплю десь за живе.

І Яворницький повів гостей знайомити з музеєм, з його скарбами.

Під кінець екскурсії Яворницький повів Скрипника в підземелля музею і показав йому там сотні скринь з речами, здобутими археологічною експедицією під час будови Дніпрогесу. Усі вони лежали запаковані, їх ніде було виставити.

— От бачите, що робиться! — розводив руками Яворницький.

Микола Олексійсвич Скрипник почував себе трохи незручно, вибачався.

— Ну що ж, доведеться почекати. Гроші все-таки знайдемо, музей добудуємо. Не гнівайтесь, Дмитре Івановичу, все буде гаразд.

— Добре: поживемо — побачимо.

— Що ж у вас ще є нового? — поцікавився Скрипник, оглянувши музей.

— Є скарб, який ми знайшли, коли досліджували берег Дніпра біля Запоріжжя. Хочете — покажу?

— Охоче подивимось, покажіть, будь ласка, — зацікавився Скрипник.

Дмитро Іванович повів наркома і його товаришів у відділ релігійних культів музею, одкрив скриню, а звідти обережно витяг скарб, знайдений молодим археологом музею В. А. Грінченком. Там був срібний орел, залізна зброя, золоте оздоблення кінської збруї, причому не часів козаччини. Орнаментовка свідчила, що скарб належить до VIII століття нашої ери.

— Бачите, Миколо Олексійовичу, були б у нас гроші, ми ширше дослідили б ті місця Дніпра, що будуть затоплені. Багато скарбів піде на дно. А шкода.

— Скільки ж вам треба грошей?

— Та я вже боюсь і просити... Треба п'ятдесят тисяч.

— Ці гроші, Дмитре Івановичу, дасть вам окрвиконком. Я думаю, що голова окрвиконкому та секретар окружного комітету не будуть заперечувати, — звернувся Скрипник до керівників округу.

— Та доведеться допомогти.

— От і добре!

Прощаючись, М. О. Скрипник щиро подякував Яворницькому за його невтомну працю, за цікаву екскурсію.

Але відвідування на тому не закінчилося. Коли гості рушили до виходу, Яворницький згадав раптом і гукнув навздогін.

— Стійте! А розписку! — звернувся він уже до голови окрвиконкому.

— Яку розписку?

— Розписку на ті п'ятдесят тисяч, що пообіцяли для експедиції. Так буде надійніше. Бо слово як слово: сказав та й забувся.

Але в окрвиконкомі цього разу не забули: через п'ять днів музеєві було виділено з місцевого бюджету п'ятдесят тисяч карбованців.

На ці кошти Д. І. Яворницький довершив археологічні розкопки в районі Дніпрогесу до кінця.

(Далі буде)

НА ЧЕТВЕРТІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

(Продовження із 2-ї сторінки обкладинки)

галі діти були заняті корисною працею, удосконалювали свої знання, одночасно відпочивали, купались тощо.

Треба відзначити, що дирекція літньої оселі УНО поставилась до Юного ОДУМу добре і пішла таборові на зустріч у всьому.

Очолювали табір: перший тиждень Петро Родак, другий тиждень — Віктор Педенко.

На таборі видано спеціяльну однодніввку «Каменярі» (12 сторінок).

Фота: Л. Пилявський.

НА ОБКЛАДИНЦІ ПОПЕРЕДНЬОГО ЧИСЛА:

На першій стор. попереднього (вересневого) числа: «Побачення», фото запозичене з київського журналу «Україна». Просимо вибачити, що в минулому числі не подали цього підпису. *Ред.*

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Пишкало Іван, Торонто, Канада 1
Яблонська Л., Торонто, Канада 1
Скорупська Б., Трентон, США 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Савченко Марта, Торонто, Канада 6.00
Семенюк Зіна, Торонто, Канада 2.00
Ліщина Леонід, Торонто, Канада 2.00
Гречко М., Торонто, Канада 2.00
Пуцентело Іванна, Едмонтон, Канада 1.00
Довбачук П., Сомерсет, США 1.00
Козій Ніна, Торонто, Канада 1.00
Наливайко С., Гамільтон, Канада 1.00
о. прот. Чижів Е., Ляшін, Канада 1.00
Валер Микола, Торонто, Канада 1.00
Самсоненко Олександра, Торонто, Канада 1.00
Шимко Василь, Торонто, Канада 1.00
Украдига Ф., Солт Лейк Сіті, США 1.00
Дзюбинська Валентина, Чікаго, США 1.00
Конопуд Раїса, Торонто, Канада 1.00

Василенко С., Фенікс, США 0.50
Ткач Іван, Гамільтон, Канада 0.50
Стрижовець С., Лонґ Бренч, Канада (Збірка) 28.00
В тім числі:
С. Штик 5.00
С. Стрижовець 2.00
І. Данильченко 2.00
А. Перець 2.00
Є. Уманець 2.00
В. Сопчук 1.00
І. Сергієнко 1.00
А. Калашник 1.00
І. Никищенко 1.00
І. Шлапак 1.00
М. Мильченко 1.00
В. Вознюк 1.00
М. Шнайбрук 1.00
М. Савранчук 1.00
Ф. Кризел 1.00
І. Байрачний 1.00
І. Семенів 1.00
П. Говорун 1.00
А. Калашник 1.00
В. Бритак 1.00

ДОНОС ДО ЖУРНАЛУ «НОВІ ДНІ.»...

10 серпня цього року о 6-ій годині вечора за наказом п. М. Савранчука (та, мабуть, іще кількох змовників) зібрались друзі та знайомі М. І. Семенова та його милої дружини Наталії добре озброєні (і з чималим запасом амуніції!) і несподівано зробили наступ на їх нову резиденцію, яку вони оце недавнечко набули.

Як і треба було сподіватись, господарів застали зненацька, а тому атака на ворожі позиції була цілком успішна.

Отож, після вимушених переговорів і укладення мирового договору, наступавші вороги перетворилися в милих гостей і дуже приємно розважалися. З цієї нагди на мій заклик зібрали на розбудову «Нових Днів» 28.00 долярів. Збірщиком контрибуції був п. С. Уманець. Список заколотників спокою в новій хаті подружжя Семенових і чека на 28.00 долярів додаю.

Степан СТРИЖОВЕЦЬ, Лонґ Бренч, Канада.

Спасибі всім за допомогу! Зокрема заколотникам у новій хаті подружжя Семенових і їх «начальному вождеві» п. Степанові Стрижовцеві! Віримо, що хата Семенових так легко не потече, бо, як бачимо, все зроблено по-християнському... Бачу, дорогий пане Стрижовець, що Ви чудовий генерал-стратег, то вже такому простому піхотинцеві, як я, не личить давати Вам ради. Та — хай Бог простить, а Ви вибачте! — таки на вухо Вам шепну: якщо будете командувати іще отаким наступом на якусь новопридбану мирну оселю, то «налигайте» всіх своїх підлеглих заколотників на передплату, бо, як бачу із списка, у числі передплатників ваших вояків не так і багато: Ви, Штик, Сергієнко, Мильченко, Байрачний, Говорун, Данильченко... і, здається, це все. Бо хто ж «Нові Дні» передплачуватиме, як не волиняки й полтавці?

А покищо, сердечне спасибі всім!

Щиро Ваш
(теж) ВОЛИНЯК,
ніжний і ласкавий до всіх наїжачених і не наїжачених волиняків, полтавчан, галичан, киян і всіх інших порядних українців.

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ СТРАВНІШИЙ ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
Rogers Dairy Ltd.
459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

УВАГА ТОРОНТО І ГЕМИЛТОН!
● БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
● даємо БЕЗПЛАТНУ цілорічну 24-годинну обслугу печей нашим відборцям опалової оливи.
ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!
DNIPRO FUEL OIL LTD.
196 Bathurst St. Toronto, Ont.
Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.
AND
Service Station
857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634
КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛІНОВОЇ СТАНЦІЇ
509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

THE NEW YORK CRITICS RAVE!

"So you think you have seen all the Slavic folk dance companies you can take in one lifetime. Well, you could not be more mistaken. You will know just how mistaken when you see this company... this is a

ROUSING, JOVIAL, UTTERLY ENGAGING

horde of young people, dancing their hearts out and their heads off." — MARTIN, N. Y. Times

"AN IRRESISTIBLE DANCE SHOW!" — TERRY, N. Y. Herald Tribune

"ZESTFUL HOOFERS... INCREDIBLY AGILE!" — CHAPMAN, N. Y. Daily News

"FANTABULOUS!" — SATURDAY REVIEW

"A DAZZLING DISPLAY!" — COLEMAN, N. Y. Daily Mirror

"SUPERB ENTERTAINMENT! A SMASH!" — TIME MAGAZINE

"AN EXUBERANT DEBUT! INCREDIBLE!" — KASTENDIECK, N. Y. Journal American

"WINGS ON THEIR FEET, FIRE IN THEIR BLOOD. BUNDLES OF LIVING DYNAMITE!" — BIANCOLLI, N.Y. World Telegram

"INCREDIBLE!" — HERRIDGE, N. Y. Post

"SPECTACULAR... RAISED YELLS OF ADMIRATION. They orbit with the best of the Moiseyevs." — NEWSWEEK

S. HUROK and Canadian Concerts and Artists Inc.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ

АНСАМБЛЬ ТАНЦЮ

під

мистецьким керівництвом П. Вірського

100 танцюристів із симфонічною оркестрою.

ТІЛЬКИ ДВА КОНЦЕРТИ:

Неділя 6 листопада о 7-ій вечора,

Понеділок 7 листопада о 8.30 вечора.

у

MAPLE LEAF GARDENS

TORONTO

Ціни квитків: 6.00, 5.00, 4.00 і 2.00 дол.

Квитки вже продаються в касі театру і у всіх аґенціях.

Можна замовляти поштою:
Maple Leaf Gardens, Toronto, Ontario.

СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ ЛІТЕРАТОРІВ І МИСТЦІВ В АРҐЕНТІНІ

Буенос Айрес, 19 серпня 1966 р.

До Високошановного письменника
Анатолія Галана, довголітнього члена
Спілки УНЛМ в Австрії і Арґентіні.

Дорогий Анатолію Васильовичу!

З нагоди Вашого 65-ліття з дня народження та 35-ліття літературної й письменницької творчости прийміть найсердечніші привітання від Спілки Українських Науковців, Літераторів і Мистців в Арґентіні.

Ми з приємністю констатуємо Ваш духовий ріст і Ваш значний внесок у фонд Української Національної Культури.

Ми також з приємністю констатуємо, що Ваше ім'я в обороні нашої поневоленої Батьківщини стоїть поруч кращих синів України, які підписали вельми історичний документ, а саме «Відповідь Діячам Культури «УРСР» від Діячів Української Культури в Америці й Канаді».

Бажаємо Вам сил і здоров'я та дальших успіхів у Вашій творчости для добра нашого народу, щоб зберегти його душу в умовах нашого буття на чужині.

Просимо переказати Вашій Високошановній Дружині вислови нашої пошани і сердечні привітання.

З глибокою і правдивою пошаною
Є. Онацький
Почесний голова Спілки УНЛМ
М. Гаврилюк
Голова Спілки УНЛМ в Арґентіні
Микола Голодик
Секретар Спілки УНЛМ

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Високоповажаний Пане Редакторе!

На Вашу дуже докладну відповідь на мого листа, що вміщена в "Н. Днях" ч. 197 (стор. 24-25) постараюсь якнайкоротше відповісти.

Ви, Пане Редакторе, зачепили у Вашій відповіді тільки такі місця з моїх листів, які Вам були вигідні. Тепер, щоб показати ще раз навіщо й чому я писав листи, треба було б для "оправдання себе" наново повторювати те, що я писав, і зачіпати академіка Д. Яворницького. Цього робити не буду. Зупинюсь тільки на деяких Ваших висловах.

1. а) "А обвинувачувати мене в симпатіях до окупантів (чому б не "загарбників? Ф. М.) — від Бога гріх, а він людей сміх". І далі: "...Я вважаю себе ніяк не меншим націоналістом від Вас". Наведене Ви писали у відповідь мені ось на такі мої слова: "На ділі воно так виглядає, що тут наче пропаґується "старшобратську" мову, або, може, тільки забувається, що не всі читачі "Нових Днів" знають ту мову". Де ж тут аж таке обвинувачення, що для докладного виправдання від такого "закиду" треба було вигукнути: "...не менший націоналіст від Вас"? Це значить, не менше стоп'ятивідсотковим націоналістом, порівнюючи зі мною, мабуть, тільки стовідсотковим... Насправді ж, я сам по собі внутрішньо організований націоналіст і до цього ніякої відсотковости прикладати не можна. Що ж торкається моєї

національної свідомости й праці в цьому напрямку, то це давніше за Вас хочби тому, що я старший за Вас на яких добрих двадцять років. Далі Ви пишете про якихось "великих націоналістів", які стали хрунями. Бувають і такі, так при чім же я тут?

б) Далі пишете: "То я вже гордий з того, що йду слідами Яворницького і навіть на допиті в ГПУ на запитання слідчого відповідав йому українською мовою". Похвально! Коли Ви тепер про це згадали, то, певно, мало було тоді таких, як Ви... Якою мовою і що я відповідав на запити чекістам, але ще й довгу передсмертну промову виголосив, Ви могли б довідатися, якби прочитали в "Новому Шляху", починаючи з 18 травня 1959 р. і далі, всього двадцять підвалів під заголовком "У смертельній пастці". Подавалось те з нагоди 40-річчя тієї події, коли в одній спідній білизні я втік з-під розстрілу Далі, цей, маючий тепер нижчу за Вашу національну якість, діяв, та діяв уже й після того, як 22 січня 1920 р. в битві з ворогами України, дістав у ліву руку такого "гостинця", про який ні говорити, ні показувати не треба — його й так видно, то, певно, й Вю при зустрічах помічали.

2. 27 червня ц. р. я послав моє проголошення й короткого листа у справі Костюкової вигадки про вихід збірки моїх п'єс. Думаю, послав Вам те вчасно, бож слідуюче (подвійне за липень і серпень) Ви тільки недавно розіслали. Проголошення ж таке коротке, що при бажанні Ви місце для нього могли викраяти. Не відважуєтесь оприлюднити, то поверніть.

3. Оце тільки що прочитав у "Народній Волі" від 18. 8, як провідниця тих московських аґентів, що ото роз'їздили по Америці та Канаді, названа Вами сестрою, К. А. Колосова, обробляла в Києві єдиноплемінників-москалів, що приїздили туди з Канади. Думаю, що Ви в "Н. Д." може й більше подаєте про успішну "обробку" тієї рафінованої кацапки-"сестриці".

Бажаю Вам дальніших добрих успіхів у тяжких ділах Ваших.

Будьте здорові,

Ф. МЕЛЕШКО, Нью-Йорк, США.

Спасибі за листа, Дорогий Пане Мелешко! Коротенько відповім.

1. Таких, як я, себто, що відповідали слідчому на допитах в Україні, було багато тоді (1929—1933 рр., бодай).

2. Ніколи не сумнівався у Ваших національних якостях, але не хочу, щоб Ви сумнівалися в моїх. Ранений бути тоді не міг, бо таки ще в "коротких штанцях" бігав. Самі ж пишете, що Ви старший, а були тоді ще дуже молодим.

3. Завжди уважав Вас за нормального, себто стовідсоткового націоналіста. Термін "стоп'ятивдсотковий націоналіст" стосується до моральних калік, які тільки те й роблять, що воюють лише зі своїми братами, а не з ворогами. Якщо дозволите мені сказати щиро, то я досі вважав Вас за мельниківця. А я не знаю жодного мельниківця (і лебедівця також), що перейшов би до окупанта і служив йому вірою й правдою, обльовуючи всіх націоналістів, починаючи з себе самого. Мені дуже шкода, що Ви прийняли це на себе — це Вас аж ніяк не стосувалось.

4. Ваше проголошення про вихід із "Слова" я одержав, мабуть, раніш, ніж Ви тепер пишете. Не міг Вам тоді відповісти, бо мусів їхати в редакторську подорож. Узяв того листа з собою, мавши намір по-дружньому, як співробітникові "Н. Днів" і свойому однодумцеві майже в усіх більших справах, порадити не робити того проголошення. Не вдалося написати Вам про те й досі тільки за браком часу. Я й тепер уважаю, що то крок недобрий. Голова "Слова", проф. Г. Костюк не похвалив Ваших п'єс в річному огляді? Ну, й що ж тут такого злочинного? А де написано, що він має бути ними захоплений? Якби я вирікався людей і організацій, які не захоплені "Новими Днями" чи якоюсь моєю книжкою, то мусів би досі "вертітись" у дуже малому колі людей... Пригадайте собі, що і як Ви писали про творчість У. Самчука в "Новому Шляху" кілька років тому! Якби У. Самчук діяв так, як оце Ви, то він би мусів обминати не лише "Слово", бо Ви так є членом, а навіть і м. Нью-Йорк, бо в ньому ж Ви живете.

Але як Ви таки хочете те проголошення видрукувати, то прошу дуже: видрукую.

5. Щодо Вашого третього пункту, себто писання в "Нар. Волі" про Колосову і т. д. Якби Ви були не старшим на 20 літ, а молодшим за мене, то я б Вам відповів дуже гостро, а так то мушу відповідати дуже делікатно: це злісна й нечесна НЕПРАВДА. Цю неправду пустив у люди через "Українські Вісті", центральний орган дуже милої мені організації (хай їм Бог простить, що вони те видрукували!) А. Гудовський, який "дуже точно знає всіх аґентів". От він і певен, що К. Колосова є давній аґент, хоч не знає навіть скільки їй років і яке її дівоче прізвище.

Я її не бороню. Доброї думки про неї не був і не є. Хочби тому, що вона побоялась зі мною розмовляти. А от чи була вона аґентом того якогось "Смершу", про який я нічогісінько не знаю, 20—30 літ тому, то таки запевняти не буду, бо не знаю. А я не маю звички говорити те, чого не знаю. До речі, не вірю, бо вона не виглядає аж такою старою жінкою, а навпаки.. Але про це питайте не мене, а п. А. Гудовського — він те все добре знає, не я.

А Вас прошу: візьміть "Нові Дні" ч. 181, знайдіть мою статтю "Про велику політику і малий розум" і на стор. 23 побачите, кого я вважаю братом. Чого я там дійшов аж до К. Колосової, то мовчу. На цій сторінці Ви знайдете таке речення: "Я не маю, покищо, найменшої підстави сказати, що вона мене не сестра — не знаю". Чуєте: "Не знаю! Не знаю! Не знаю! Ще раз: це знає ТІЛЬКИ А. Гудовський, питайте його про це!

Даю приклад. Припустімо, я кажу: "Не маю найменшої підстави запевняти, що Ф. Мелешко не вбив тієї людини — не знаю". А пан Гудовський, як і всі інші стоп'ятивідсоткові, "зацитує" мене й напише: "Волиняк виразно сказав: "Не маю неймешої підстави запевняти, що Ф. Мелешко не вбив тієї людини", а моїх слів "не знаю" СВІДОМО не згадає. Чи не тхне це Вам поганим сталінським комсомольцем, що біг у ГПУ чи НКВД і захлинаючись доповідав:

— Этот гражданин не аплодировал, когда докладчик назвал по имени вождя и учителя всех трудящих, товарища Сталина...

Мені тхне.

Здається, Ви були на вечорі "Нових Днів" у Нью-Йорку й чули, як я на повен голос обвинуватив п. А. Гудовського в нечесному цитуванні. То чого ж Ви й тепер повторюєте ту "цитату"?..

Дивно. Але на цьому крапка. Був би вдячний, якби Ви ту мою статтю прочитали уважніше. А. Гудовському її читати не треба — він і так УСЕ знає. Щаслива він людина!

Щиро Ваш П. ВОЛИНЯК

Високоповажаний Петре Кузьмовичу!

Не відмовте в ласкавости умістити цього мого листа на сторінках Вашого хвального часопису "Нові Дні".

На мою думку, цілком доречно й своєчасно відбувається у Вашому часописі дискусія стосовно наших хресних імен. Відносно цього, дуже цінним є лист п. проф. С. Риндика ("Нові Дні", ч. 200, IX, 1966 р.), хоч і не у всьому я з ним згоден. Я вважаю, що хресні імена, які були запозичені нашою церквою з християнської мартирології й святців Візантії з самого початку християнства на Русі, не можна обійти байдуже чи поставитися до них вороже під час трактування про наші національні святці.

Християнські імена власні, узаконені Царгородською патріярхією, є фактично християнізованими іменами поганськими. Вони досягли, з пробігом часу, універсального розповсюдження крок-у-крок з християнським віровченням, бо всі народи, нащадки античної середземноморської цивілізації, які сприйняли Христову віру, застосували до своїх святців власні імена грецького, римського і, почасти, жидівського походження.

Ці чужі, власні, імена кожен з християнських народів пристосував до своєї мови, до фонетичних принципів її. Прикладів не наводжу — вони кожному відомі. У нашій мові відбувся саме такий процес, спрямований не до профанації християнських імен, а до їх легковимовности в дусі нашої мови. Тут конче треба розмежовувати літературно оформлену ономастику від звульгаризованих (зварваризованих) її форм, які створили і які вживає наш простий люд у повсякденності, саме так, як і простолюддя інших народів.

Приклади: Микола, Петро, Павло, Опанас, Тетяна, Оксана, Олексій, Ігнатій, Ганна, Григорій, Юрій, Никифір і т. д. — це літературне оформлення імен власних; зате Грицько, Панько, Кузь, Олекса, Пріська, Гапка, Гнат, Ларивон, Нничпір і т. д. — імена звульгаризовані (але в жодному разі не образливі). Їх, розуміється, не можна вписувати до святців чи в офіційні акти.

Так само, правила нашої літературної мови мають рішуче відкинути такі, одіозні для нашого слуху, "перлини", як АндрЕй, Николай, Никита, Ксенія, Єкатерина тощо, бо коли АндрЕй, — то й Алексей, і Матвей, і Гордей, і Фадей, Владимир і Ґлєб. Якщо росіяни узаконили цю книжну ономастику, то не личить узаконювати її нам. Інша справа, — урочисто-шанобне чи, коли хочете, пієтично, поіменування духовних пастирів чи потентатів. Тут можливий компроміс з живою мовою, але лишень тоді, коли вони "не ріжуть наш слух", як той АндрЕй.

Отож, можна в таких випадках вживати архаїчних ономастичних форм, як Михаїл, Гавриїл, Миколай, Анастасій, Єфрем, Терентій, Ігнатій, Іларіон, Іоани тощо. У святцях Української Православної Церкви прописані імена хресні в літературному їх оформленню: Матвій (не Маттяш), Єфрем (не Охрім), Терентій (не Терешко), Євтихій (не Явтух) і т. д. При цьому мушу зазначити, що шановний п. проф. С. Риндик помилково вважає, що жидівське ім'я власне Єгоханан, грецькою мовою перекладається, як ІоаннОс; насправді, за античною вимовою (т. зв. еразмівською), це ім'я вимовлялося й писалося як ІоаннЕс, а за новогрецькою вимовою (т. зв. райхлінівською), як Іоаниіс, вульґо Яніс.

Ще важливішою проблемою упорядкування нашої ономастики являється розв'язання питання, як нам доцільно висловлювати в іменах хресних грецького походження старогрецьку "тхету", новогрецьку "фіту" (ѳ)? Тут у нас разюча незгода й плутаника. Галичина й Правобережжя (крім Херсонщини й Бесарабії), під впливом мови латинської, посередництвом мови польської, вимовляє "ѳ", як "т" Текля, Теодор, Теофіль, Теодосій, Тома, Хрисант і т. д. Лівобережці, — як "ф" Фекля, Федір, Феофіл, Феодосій, Хома, Хрисанф.

Тут, на мій погляд, ми мусимо дати перевагу новогрецькій вимові таких імен, бож християнство прийшло до нас з Візантії, де вже у VI-му столітті відбулося переродження "тхети" на "фіту".

Я теж не можу ніяк погодитись з шановним паном професором С. Риндиком, що зукраїнізування ономастики, фактично, не є, за його твердженням, українізуванням чужомовних імен власних.

Насправді, є це найсправдішнішою українізацією, адоптуванням нашою мовою чужих імен власних. Усі ці зукраїнізовані імена не є якимсь небажаним й шкідливим апендіксом єства нашої мови; вони глибоко закорінилися в гущі нашого народу і стали нашими, українськими.

Цілком погоджуюсь з паном професором про потребу чимскоршої українізації чи, точніш, послов'янщення, святців Української православної церкви. Тут наша церква ще й досі кривдить наших предків і дуже повільно, ніби неохоче, пропаґує й популяризує ширення серед нашого люду древніх слов'янських імен власних. Виходить так, ніби наша ієрархія притримується прикладу Російської православної церкви, яка боронилась і борониться досі від запровадження в свої святці "богопротивних поганських" імен. Узаконено в ній тільки кілька з них, як, наприклад, Володимир, Вячеслав, Всеволод, Гліб, Борис, Ольга тощо. Не знаю, як тепер, але ще недавно серед росіян ви не могли зустріти Ярослава чи Святослава. А тим часом, древня слов'янська ономастика — багатюща, прекрасна, красномовна й стисло пов'язана з буттям, світоглядом, світоуявленням, культом, побутом та історією наших пращурів. Те, що Боривой, Судислав, Мирослав, Рогніда, Рогволод, Славомир — і ім'я ж їм леґіон, — не були дієвими особами християнської мартирології, справи не міняє, бо вони своїм життям та своєю працею створили нашу національну мартирологію.

У цьому може служити прикладом для нас факт, що й теперішні греки залюбки іменують своїх дітей іменами персонажів еллінської мітології та історії: Ахіллевс, Аґамемнон, Перікл, Фемістокл, Епаміонд, Ілектра, Креуса живуть і сьогодні. Святими й мученниками носії таких імен не були, але вони творили історію Еллади, а тому Грецька православна церква святкує їх пам'ять у "тижні праотців". Тож час і нам, нашій Українській православній церкві, пам'ятати добрим словом і своїми молитвами Томиславів, Роксан, Божен, Любуш, Годимирів, Ратиславів у тижні наших праотців.

Проте, абсолютно не годиться узаконювати, як імена власні, пестливі форми їх, такі, які подає пан професор С. Риндик: Сокіл, Зозулька, Чіча (?), Синичка, Ягідка, Зірка, Квітка, додамо від себе: — Ластівонька, Голубонька, Пташечка, Рибонька і т. д. У родиннім оточенні, в інтимних відносинах, такі пестливо-любні прізвища (не імена) жили, живуть і житимуть далі, але погодьтеся, що звертатися до похилої старушенції "Квіточко Іванівно, добридень!" — сміхотворно.

Між іншим, у календарі Українського Народного Союзу на рік 1965-ий (вид. "Свобода"), на сторінці 21-ій, подається "Виказ слов'янських СВЯТИХ" (?) — Дрібнесенька скалочка багатющої слов'янської ономастики. Серед цього "виказу святих", — а серед них насправді

святих майже не було, — трапляються й такі "слов'янські" імена, як Мирон та Дам'ян!

Усі слов'янські народи, за винятком росіян, давно вже пригорнули до серця пам'ять про своїх предків, пам'ять про давнє минуле народу. Яскравий приклад — чехи. Серед них, чим далі, тим помітніш, древні слов'янські імена поганських часів приголомшують чужомовні християнські.

Тож слід і нам, нашій Українській православній церкві, пам'ятати добрим словом також наших пращурів, приділити їм почесне місце в наших українських православних святцях.

Д-р Микола АРКАС, Сі Кліф, США.

Вельмишановний Пане Редакторе!

У ч. 197 "Нових Днів" появилися "Ваші" інформації про громаду св. Дмитра в Нью-Торонто. Звичайно, кожен, прочитавши, розумів це по-своєму. А тому і зав'язалась дискусія про ці інформації на наших церк.-громадських піврічних зборах.

Вважаю, що це цілком нормально, адже це інформації про нашу православну церковну громаду.

А в черговому числі ще неначе "вияснення" під заголовком "Щоб усі були вдоволені і щасливі".

Пишете у своїм вияснению, що "Величезна більшість була вдоволена з моїх інформацій, але кілька осіб, які взагалі рідко бувають вдоволені, просто ревуть від злости, що громаду відзначено в "Нових Днях". Вони вважають, що це зроблено не так, як треба, бо їм би було приємно, якби про громаду тепер хтось написав щось погане, а не добре".

Питання:

а) Звідки Ви знаєте, що величезна більшість була вдоволена?

б) Звідки Ви знаєте, що кілька осіб ревуть від злости?

в) Як Ви упевнились у тому, що тим кільком особам було б приємно, якби про громаду хтось написав щось погане, а не добре?

г) Чи Ви знаєте тих кілька осіб, що ревіли від злости? При тому на церк.-громадських зборах, де й була мова про "Ваші" інформації. Вас же там не було. Отже, виходить, що Вас хтось "поінформував", як там "ревіли" оті "розлючені, наїжачені і нещасні".

д) Хто ж саме, такий "радісний і ласкавий" наговорив Вам такий дурниць?

Знаю, що Ви не скажете, і це навіть зайве, ми й самі догадуємось. Пишете: "Ну, що ж робити — люди є різні: є добрі й погані, є радісні й нахмурені та наїжачені, є ласкаві, але є й люті на всіх і на все, на весь світ і на околиці" і т. д.

І, саме в тому "і так далі" Ви не згадали ще одну категорію людей: ще є такі люди, що коштом чужої праці намагаються здобути собі пошану і славу, бо самі нездібні працювати, а ще гірше — не хочуть працювати. Ось такі то люди й були Вашими інформаторами.

Цікаво, яка ж ціль цих інформацій, а особливо порівнянь? Чи не це, що, мовляв, дивіться, які то ми розумні та як то ми працюємо, адже чотири роки тому (до приходу в парафію о. Т. Міненка) майже нічого не було, а тепер бачите...

Пишучи про інформації, маю на увазі, виключно і тільки інформації про кількість членів, учнів і організацій при громаді, а про все інше, що стосується "Полтавського вечора", як галушки, вареники і недопита горілка, то Ви самі краще знаєте за мене. Правда, я також був присутній на "Полтавськім вечорі", але я не мав на увазі писати допису про це.

Отже, в ім'я правди, щоб вихваляючи одних не робити кривди другим, дозвольте мені як одному з передплатників "Нових Днів", а також членові церк. громади, про яку Ви інформуєте, доповнити Ваші інформації.

Пишете: Є при громаді велика українська школа, якою керує о. Т. Міненко. Сьогодні в ній є 99 учнів, а чотири роки тому, до приходу в парафію о. Т. Міненка, було лише 50 учнів".

Можливо, що і є 99 учнів, не перевіряв, а коли так, то мало б бути сто, якби керівник школи о. Т. Міненко посилав ще й свого сина до цієї "великої" школи, а не до школи при католицькій церковній громаді св. Миколая...

Пишете: "Сьогодні в громаді 171 родина, а чотири роки тому було лише 72 родини".

Так, це правда. Тільки з тою різницею, що чотири роки тому (перед приходом у парафію о. Т. Міненка) було "лише" 72 родини і всі платили членські вкладки, а сьогодні лише 48 членів платять членські вкладки.

Пишете: "Є недільна школа, у якій навчається 118 дітей. Є молодечі організації СУМК і ОДУМ. Є й жіноче товариство, кредитова спілка тощо".

Це все так. Одначе, усім відомо, що згадані організації, за винятком ОДУМ-у, були зорганізовані не чотири роки тому, а багато раніше. Отже, напрошується питання, а саме: для чого тут оце в дужках?

Правда, за ініціятивою о. Т. Міненка, зорганізована була ще одна організація (неокреслена щодо віку), а саме: "Ст. Демітріус Юкраїніян Янґ Меррід Каплс" із своїм власним статутом, так неначебто громада в громаді. Вас, видно, про це не поінформовано! А шкода.

Щождо заснування при громаді ОДУМ-у, то тут полтавське походження нашого о. настоятеля не при чім, бо ОДУМ заснував при громаді щойно з приходом до церк.-громадської управи "дійсних" полтавців, з п. І. Байрачним на чолі, а між ними і я, хоч я й не полтавець, а таки правдивий волиняк

Пишете: "А коло 600 дол. чистого прибутку з вечора, просто хтось підкинув". Ні, не підкинув. Це був прибуток з "Полтавського Вечора". Одначе, наївно було б думати, що за 600 дол. "Громада збудувала велику й гарну нову церкву, яка дечим нагадує собор св. Андрія в Києві".

Як також наївно було б думати, що це все церк.-громадське майно придбали сьогоднішні Ваші інформатори.

Усім відомо (членам громади), що громада відзначувала вже аж два ювілеї, 20-ти і 25-тнітній (заснована не чотири роки тому), хтось же працював протягом того часу. Багато членів, основників і будівничих, які перенесли на своїх плечах найтяжчий тягар будови, вже відійшло у Вічність. А ті, що ще живі, "удостоїлись" епітету "наїжачених", які "клацають зубами на тих, що працюють".

Ваша ж порада прочитати новелю В. Симоненка "Посмішки нікого не ображують", щоб там "впізнати себе і стати нормальними людьми", скерована не на адресу, бож ми нікого "банальностями не шпарували", навпаки, нас шпаровано за те, що ми посміли обороняти правду.

Якщо Ваш допис в ч. 197 ще можна було до деякої міри приймати як фейлетон, поминаючи це, що церква не повинна б бути об'єктом до писання фейлетонів, то Ваше "вияснення" "Щоб усі були вдоволені і щасливі" являється нічим іншим, а тільки свідомою насмішкою над людьми, що відважились обороняти правду.

А з того висновок, що Ви, Петре Кузьмовичу, несвідомо вмішались не в своє діло і впали жертвою нечесних інформаторів, а нам зробили медвежу прислугу.

Але, Ви ще маєте можливість зробити нам справді добру прислугу, а саме: порадьте отим інформаторам, щоб вони залишили нашу громаду в спокою, і тим самим дали нам можливість спокійно працювати для добра церкви так, як ми працювали чотири роки тому, тобто до приходу в нашу парафію о. Т. Міненка.

З правдивою пошаною до Вас (хоч і "наїжачений")
Ст. СТРИЖОВЕЦЬ, Торонто, Канада.

Як бачите, Дорогий Пане Стрижовець, видрукував Ваше "листище", хоч воно зовсім зайве. Я й не підозрівав, що й Ви "наїжачений". І взагалі особи мене не цікавили.

Коротко. Був у Вас "Полтавський вечір" (Ваша громада робить їх щороку. Я був уже на двох сам). Питають мене наші читачі:

— Пане Волиняк, подобається вам наш вечір?

— Так. Дуже приємний.

— Щось напишите? Напишіть хоч раз щось про нашу громаду, ми ж працюємо, нас тут багато... Врешті, ми ваші читачі!

— Що ж я напишу? Хіба дам фото з вишивками і кілька рядків підпису.

І почали підбирати вишивки. Не жінок, як "наїжачені" думають, а таки вишивки. Прислали мені фото і просять дати щось іще про громаду. От я й думаю. Почав вишукувати дані. Ви певні, що це заплянував о. Т. Міненко, а я Вам кажу, що він і не знав про мій намір писати щось. Я йому сказав пізніше. Дані в мене є деякі. Не забувайте, що є в нас кожного року вчительські конференції, єпархіяльні наради. Там завжди є звіти. Є Шкільна Рада, де теж є точні звіти про школи. А я на цих нарадах завжди буваю, усе чую й бачу, особливо те, що торкається шкіл. Позбирав оте все, розпитав іще декого й написав фактично поширений підпис під фотом ("Н. Дні", ч. 197, 2-га стор. обкладинки).

Вийшло число. За пару днів цілий ряд осіб тлефонують: "Пане Волиняк, біда! Яких четверо людей дуже гніваються за фото й підпис". Я беру журнал, перечитую й дивом дивуюсь: як можна гніватись за найкращі інформації про громаду? А коли мені сказали, що й на квартальних, зборах це обговорювали й кричали, то я таки розсердився й вирішив: ну, як ви такі, то я ж з вами пожартую! І ото й написав вияснення в ч. 198/199 (стор. 32) — показав, що БУЛО написано ДОБРЕ. Тоді "наїжачених" взяли на сміх. Але я таки найменше цікавився, хто саме там "їжачиться", то й не називав нікого.

Ваші "бої" із священиками мене ніяк не цікавлять: громада росте, особливо школа, а це дуже важливе ДЛЯ ВСІХ, а не лише для Вашої парафії, то й добре. А я завжди з тим, хто добре веде школу. Я особисто думаю, що о. Т. Міненко якісний настоятель. Врешті, я Вам священиків не вибираю й не призначаю. Та як Ви запевняєте, що він свого сина віддав у католицьку школу св. Николая, то я знову дозволю собі пожартувати: віддайте і його туди, щоб і він "ніколаяв"... Та боюсь іншого: чи не доведеться Вам просити мене, щоб я видрукував Ваше ВИБАЧЕННЯ перед о. Т. Міненком, що Ви "впали жертвою нечесних інформаторів"?

І відки Ви взяли, що я написав, що Ваша громада існує лише з того часу як настоятелем став о. Т. Міненко? І чого загострюєте малу справу, себто, чого Ви "їжачитесь"?.. П. ВОЛ.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українськив шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.50.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Трете видання

Читанка для 3-ої кляси

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для 4-ої кляси

Трете видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.
Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 1.80.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).
Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.
Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса)

Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.
В Англії — 12 шіл., в Австралії — 160.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.
Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

ФІРМА
УКРАЇНСЬКА КНИГА
пропонує

ВАМ ПЛАСТИНКУ, НА ЯКІЙ ЗІБРАНО НАЙПОПУЛЯРНІШІ УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ:

"**Пісня про рушник**" — виконує Д. ГНАТЮК.
"**Взяв би я бандуру**" — виконує Б. ГМИРЯ.
"**Реве та стогне Дніпр Широкий**" — Держ. Акад. Капеля УРСР "ДУМКА".
"**У сусіда хата біла**" — Ансамбль Бандуристів українського радіо.
"**Гуцулка Ксеня**" — Тріо Бандуристок: І. ПАВЛЕНКО, Т. ПОЛІЩУК, В. ТРЕТЯКОВА.
"**Віє вітер, віє буйний**" — М. РОМЕНСЬКИЙ.
"**Ой на горі та женці жнуть**" — Ансамбль пісні і танцю Радянської Армії.

А ще до цього є книжечка нот на два голоси із словами до цих пісень.

ЦІНА самої пластинки: $2.25

ЦІНА пластинки і нот разом: $2.50

Ці ціни включають пересилку до всіх частин Канади і США

МАЄМО ТАКОЖ ПЛАСТИНКУ РОСІЙСЬКИХ НАРОДНІХ ПІСЕНЬ І ПІСЕНЬ СУЧАСНИХ КОМПОЗИТОРІВ.

На пластинці такі пісні:
"Вечерний звон"; "Славное море, священный Байкал"; "Однозвучно гремит колокольчик"; "Далеко, далеко..."; "Подмосковные вечера"; "Я верю, друзья"; "Уральская рябинушка"; "Течет река Волга".

До цієї пластинки також є книжечка нот і слів. Ціна така сама, як вище подана.

Приходьте особисто до крамниці або присилайте замовлення на адресу:

UKRAINSKA KNYHA
1162 Dundas St. W.
TORONTO 3, ONTARIO

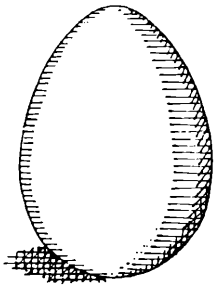

Подвойте Ваші гроші

через Canada Savings Bonds Centennial Series

Centennial Series Canada Savings Bonds дають вам найвищий досі зиск із відсотків — 5.48% річно, якщо бонди будуть затримані до реченця зрілости. Нові Бонди платять по 5% річно протягом перших чотирьох років; по 5½% річно протягом чергових трьох років; 5 3/4% у слідуючому році і по 6% річно на протязі останніх п'ятьох років — загальною сумою $72.25 відсотків за кожний 100-доляровий Бонд.

І перший раз у історії, вони мають умозу на спеціяльні складні відсотки. Щоб повністю з цього скористати, треба залишити всі річні відсотки невибираними аж до 1 листопада 1979 р., і тоді ви отримаєте відсотки від ваших відсотків на додаткову суму $27.75 за кожний 100-доляровий Бонд.

Разом усі відсотки становитимуть $100 за кожний 100-доляровий Бонд. Це — безпечний спосіб щадження. ПОДВОЙТЕ СОБІ ГРОШІ через Canada Savings Bonds Centennial Series.

Ця серія і надалі затримує усі дотеперішні традиційні властивості, які спричинилися до того, що Canada Savings Bonds вважаються за найкращу інвестицію в Канаді.

Їх далі можна легко купити за готівку або на сплати на місці вашої праці, банку чи інвестиційній фірмі. Ви можете купити їх лише за $50 або аж за $10,000. Кожний житель Канади має право купити їх до такої суми. Це саме стосується і до маєткових одиниць.

Їх також можна легко інкасувати, колибудь, у якомубудь банку в Канаді, по номінальній вартості з додатком наросли відсотків. Треба тільки виповнити викупний бланк на Бонді, пред'явити його до банку й вам негайно виплатять ваші гроші.

А тепер їх краще набути, ніж колинебудь раніш, бо вони приносять не тільки найвищий досі відсотковий зиск, але ще й відсотки від відсотків.

ПОДВОЙТЕ СОБІ ГРОШІ через Canada Savings Bonds Centennial Series.

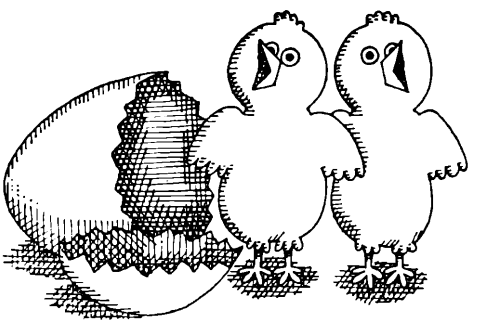

POSTAGE PAID AT TORONTO